

2021

ÅRSREDOVISNING

statens
Försvarshistoriska
museer

Innehåll

1 SFHM:S UPPDRAG OCH ORGANISATION	3
1.1 SFHM:S UPPDRAG	3
1.2 FÄRDPLAN 2022 – STRATEGISK STYRNING OCH VERKSAMHETSUTVECKLING	3
1.3 REDOVISNING AV VERKSAMHETENS RESULTAT FÖR 2021	7
1.4 KONSEKVENSER AV SJUKDOMEN COVID-19 OCH DESS PÅVERKAN PÅ RESULTAT, GENOMFÖRANDE AV VERKSAMHET OCH EKONOMI	8
1.5 KOMPETENSFÖRSÖRJNING	9
1.6 ARBETSMILJÖ	11
1.7 SAMVERKAN MED ANDRA MYNDIGHETER OCH AKTÖRER	12
2 EKONOMISK UPPFÖLJNING	16
2.1 ÅRETS EKONOMISKA UTFALL PER VERKSAMHETSOMRÅDE	16
2.2 TRANSFERERINGAR OCH SMHA-RELATERADE KOSTNADER.....	17
2.3 ÄVGIFTSBELAGD VERKSAMHET	18
2.4 LOKALFÖRSÖRJNING	19
2.5 ERSÄTTNINGAR ENLIGT MU-AVTALET	20
3 SAMLINGSFÖRVALTNING	21
3.1 BEVARA OCH TILLGÄNGLIGGÖRA	21
4 PUBLIK VERKSAMHET	27
4.1 VÄRDSKAP OCH BESÖKSSERVICE.....	27
4.2 UPPELVESEBASERAT LÄRANDE.....	33
4.3 KUNSKAPSSERVICE OCH FoU	37
5 STATS BIDRAG SMHA.....	41
6 FINANSIELL REDOVISNING	45
6.1 RESULTATRÄKNING	45
6.2 BALANSRÄKNING.....	46
6.3 ANSLAGSREDOVISNING.....	48
6.4 TILLÄGGSUPPLYSNINGAR OCH NOTER	48
6.5 SAMMANSTÄLLNING ÖVER VÄSENTLIGA UPPGIFTER	57

Förord

När verksamhetsåret för Statens försvarshistoriska museer, SFHM, nu kan summeras är det ännu ett år med pandemin som raster för bedömningarna av både resultat och ekonomi. Skillnaden jämfört med föregående år är att ambitionerna för 2021 redan från början kom att präglas av de konsekvenser och osäkerheter som Covid-19 medförde under 2020. Ovissheten kring restriktioner och olika åtgärder för att begränsa smittspridning har kommit att bli något av ett "normalläge" under 2021. Genom anpassade arbetssätt, kontinuerliga riskbedömningar och begränsningar av både utbud och antal besökare i museerna har vi dock hittat en fungerande vardag. Men vi har också lärt nytt. Genom att vara lösningsorienterade har vi utvecklat alternativa metoder och aktiviteter som kanske inte skulle ha tillkommit utan de krav som pandemin ställt på oss.

Med SFHM:s strategiska inriktning i Färdplan 2022 som utgångspunkt har det övergripande målet varit att ställa om myndighetens verksamhet och ekonomi för att göra det bästa möjliga av förutsättningarna. Vissa prioriterade uppgifter har tyvärr påverkats negativt eller försenats på grund av restriktionerna etc. Som årsredovisningen visar har dock SFHM i allt väsentligt lyckats genomföra myndighetens samlade uppdrag på det sätt som vi föresatte oss inför 2021. Det betyder att vi också har förflyttat oss i den riktning som finns uttryckt i Färdplanen. Några exempel är fler och nya besökare, förbättrad tillgänglighet, innovativa samarbeten, fortsatta digitaliseringsinsatser, mer ordning och reda i samlingarna, ändamålsenligt stöd till Sveriges militärhistoriska arv (SMHA), museiutveckling och långsiktig lokalförsörjning.

Det samlade resultatet innebär ett förhållandevis stabilt och bra utgångsläge för myndigheten att ta sig an framtida utmaningar i vårt uppdrag. Att fler ges möjlighet till både kunskap och reflektion om vilken roll försvarshistorien har spelat i samhällsutvecklingen är en uppgift som är mer angelägen än på länge – den handlar ytterst om att bidra till förutsättningar för en demokratisk samhällsutveckling och social hållbarhet.

SFHM varit förskonade från att behöva säga upp personal men perioden har ofrånkomligen ställt stora krav på både anpassning och uthållighet vilket varit en utmaning för både organisation och individer. Lärdomarna från närmare två år präglade av pandemin är många. De behöver få processas och diskuteras inom myndigheten, både utifrån interna och externa perspektiv. Hur har vi påverkats och utvecklats som organisation? Hur har vår omvärld och våra målgrupper förändrats när det gäller förutsättningar, behov och förväntningar? Svaren återfinns inte i denna årsredovisning men blir sannolikt synliga under kommande år!

Huvudsyftet med årsredovisningen är att återrapportera till uppdragsgivaren hur vi har förvaltat SFHM:s uppdrag och resurser. Det är samtidigt ett centralt dokument för myndighetens egen samlade summering av hur arbetet har gått. Avslutningsvis vill jag därför rikta ett

**Stort och Varmt TACK till SFHM:s alla medarbetare
för allt ni bidragit med under 2021.**

Helene Rånlund

VIK. ÖVERINTENDENT

1 SFHM:s uppdrag och organisation

1.1 SFHM:s uppdrag

Statens försvarshistoriska museer (SFHM) har till uppgift att främja kunskapen om det svenska försvaret genom tiderna och om försvarets roll i samhällsutvecklingen. Myndighetens verksamhet styrs främst genom förordning (2007:1178) med instruktion för Statens försvarshistoriska museer, museilagen (2017:563), förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter och genom det årliga regleringsbrevet. I myndigheten ingår Armémuseum i Stockholm, Flygvapenmuseum i Linköping samt Försvarets traditionsnämnd.

1.2 Färdplan 2022 – strategisk styrning och verksamhetsutveckling

Myndigheten ska fortlöpande utveckla verksamheten. Myndigheten ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet. 6 § 1-2 st Myndighetsförordningen (2007:515)

SFHM:s museiverksamheter har i uppgift att sprida kunskap om det försvarshistoriska kulturarvet, men också att skapa möjligheter till reflektion om händelser i samtiden genom ett historiskt perspektiv. SFHM:s strategiska inriktning, *Färdplan 2022*, tar sin utgångspunkt i myndighetens vision om att bidra till en demokratisk samhällsutveckling genom att ge så många som möjligt tillgång till försvarshistorien. Färdplanens fem inriktningsmål anger de strategiska vägval som sedan 2018 är vägledande för verksamhetsutvecklingen:

1. Vi ska sätta användarna i centrum, vara tillgängliga och angelägna för fler.
2. Vi ska dela kunskap generöst, skapa lärande och reflektion kring samtid och framtid genom historien.
3. Att tänka digitalt ska vara en naturlig del av vårt arbete.
4. Vi ska dimensionera samlingen så att vi kan ta ansvar, och tillgängliggöra mer så att det försvarshistoriska kulturarvet når hela landet.
5. Vi ska vara en lärande organisation.

Inriktningsmålen är alla på olika vis relevanta och styrande för myndighetens tre verksamhetsområden och prestationer. För att kunna följa upp ambitionerna i färdplanen används ett antal fleråriga indikatorer för bedömningen av måluppfyllelse. Därutöver följs utvecklingen av ett antal utvalda volymmått.

Figur 1 Myndighetens verksamhetsområden och prestationer

OMRÅDEN	PRESTATIONER
SAMLINGS-FÖRVALTNING	BEVARA och TILLGÄNGLIGGÖRA
PUBLIK VERKSAMHET	VÄRDSKAP och BESÖKSSERVICE
	UPPLEVELSEBASERAT LÄRANDE
	KUNSKAPSSERVICE och FoU
LEDNING OCH VERKSAMHETSSTÖD	STATSBIDRAG SMHA
	INTERNT STÖD
	LEDNING och UTVECKLING

Verksamhetens strategiska inriktning – Färdplan 2022

Givet de osäkerheter som funnits kring pandemins utveckling har verksamheten med några undantag kunnat bedrivas på ett tillfredsställande sätt i förhållande till den önskade förflyttning som uttrycks i inriktningsmålen för perioden 2018–2022. Sammantaget bedömer SFHM att verksamhetsutvecklingen under 2021 har inneburit att ytterligare betydelsefulla steg har tagits i strävan att förverkliga målsättningarna i *Färdplan 2022* och myndighetens vision om att bidra till en demokratisk samhällsutveckling.

De beslut om omprioriteringar som genomfördes under 2020 för att hantera de ekonomiska konsekvenserna av intäktsbortfallet i den publika verksamheten och de ändrade arbetsförutsättningarna, har i stor utsträckning kommit att prägla verksamhetsutvecklingens innehåll även under 2021. Prioriterade arbetsuppgifter och projekt har dock ofrånkomligen påverkats genom begränsande restriktioner och sjukfrånvaro, såväl inom myndigheten som hos och andra aktörer och leverantörer av olika tjänster och varor m.m.

De fleråriga projekt med direkt koppling till färdplanens inriktningsmål (mål 4) som drivits vidare under året syftar till att skapa säkra och hållbara förutsättningar för samlingsförvaltningen. Dels genom uppordning och registrering, dels genom ändamålsenliga magasinslokaler. Inom den publika verksamheten har betydelsefulla delar i det s.k. Takstolsprojektet på Flygvapenmuseum kunnat slutföras samtidigt som utvecklingen av en ny basutställning gått vidare (mål 1).

Att etablera det digitala som en naturlig del i all verksamhet (mål 3) har fortsatt i flera avseenden. Mest synligt är detta genom det utbud av olika digitala produktioner som tagit betydelsefulla steg inom området under 2020 och 2021. Även det pågående arbetet med ordning och reda i föremålssamlingarna har resulterat i ett ökat digitalt tillgänglighöjande.

En av förutsättningarna för att kunna dela kunskap generöst (mål 2) är hur SFHM lyckas tillvarata möjligheterna som följer av digitaliseringen. En annan är att utveckla olika former av kunskaps-samarbeten. Genom myndighetens prioritering av arbetet med att skapa säkra och hållbara samlingar som gäller sedan 2017, har ambitionerna kopplat till fördjupad kunskapsupbyggnad om det försvarshistoriska ämnesområdet behövt begränsas även under 2021.

SFHM:s mål om att vara en lärande organisation syftar ytterst till att skapa en sammanhållen och hållbar myndighet (mål 5). Under 2021 har verksamhetsutvecklingen i dessa delar främst handlat om att vidareutveckla konkreta verktyg som hjälper oss att tydliggöra målen i den strategiska inriktningen, samt vad som behövs för att uppnå dem. Under de senaste åren har hållbarhetsfrågornas betydelse lyfts upp som viktiga för myndigheten i flera olika avseenden. Både för den verksamhet som genomförs och för organisationen som sådan.

Färdplanens inriktningsmål påverkar i olika utsträckning hela eller flera delar av verksamheten. Den förflyttning som skett under 2021 utifrån färdplanens inriktningsmål beskrivs närmare i resultatredovisningen för respektive verksamhetsområde. I följande avsnitt beskrivs några av de insatser och resultat i den myndighetsgemensamma verksamhetsutvecklingen som syftar till att skapa en sammanhållen och hållbar myndighet genom att vara en lärande organisation med ändamålsenlig styrning och användning av SFHM:s resurser och med en god arbetsmiljö.

Styrning och stöd genom gemensamma processer och arbetssätt

Under 2021 har myndighetens arbete med policys, riktlinjer samt gemensamma arbetssätt och processer fortsatt men med ett större fokus på förbättringar och vidareutveckling baserat på erfarenheter och lärande från tillämpningen. Ett exempel är den myndighetsgemensamma **idéprocessen** som utgjort en viktig del i det strategiska inriktningsarbetet alltsedan dess start 2017 och som har koppling till samtliga inriktningsmål (1–5). Processen som infördes våren 2019 innebär att interna och externa idéer bereds i två interna idéråd med en blandning av olika kompetenser som skiftas genom att förordnandetiden är satt till två år. Idéråden lämnar rekommendationer om huruvida idén skulle kunna användas i myndighetens publika verksamheter varpå ledningsgruppen fattar beslut om ett eventuellt genomförande. Den fortsatta processen inleds vanligtvis med en förstudie som ligger till grund för det slutliga beslutet om huruvida idén ska förverkligas. Interna målindikatorer har satts upp för att följa upp hur väl inriktningsmålen i färdplanen får genomslag i idégenereringsprocessen; andelen beslutade idéer som innehåller digitala inslag, som riktar sig till

prioriterade målgrupper, som sker i samarbete med externa partners samt har inslag av samtida frågor.

Under de närmare två år som idéprocessen varit i bruk har justeringar gjorts för att komma till rätta med otydligheter och behov som uppmärksammats i verksamheten. Under hösten 2021 genomfördes en intern utvärdering för att mer samlat ta vara på erfarenheterna sedan dess införande. Resultatet visade på behov av ett antal förändringar för att processen ska kunna vara ett relevant beslutstöd i prövningen av olika idéer.

Under året fortsatte arbetet med att ta fram en myndighetsgemensam **projektmodell** (mål 1–5). Syftet är att myndigheten ska få fram en gemensam syn på vad projekt är, hur de ska genomföras och följas upp. Även utbildningar och stödfunktioner omfattas av projektmodellen. Ledningsgruppen har fått ge sitt perspektiv och två workshops genomfördes under höst/vinter där i första hand projektledare inom myndigheten fick dela med sig av erfarenheter, utmaningar, behov och förutsättningar. Underlaget kommer att ligga till grund för ett förslag på en projektmodell.

I enlighet med SFHM:s handlingsplan för tillgänglighet som beslutades 2019 startades under hösten 2020 ett arbete med att ta fram en policy för tillgänglighet. Beslut om policyn fattades våren 2021. Arbetet har därefter fortsatt med att ta fram **riktlinjer för tillgänglighet** (mål 1–5). Riktlinjerna tas fram av ett tvärteam som representerar olika delar av verksamheten och kommer att färdigställas under våren 2022.

Det omfattande arbetet med genomgång och gallring av farliga föremål i samlingarna har fortsatt och därmed också vidareutvecklingen av SFHM:s **systematiska arbetsmiljöarbete, riskhantering samt krishantering**, vilket främst kopplar till mål 4 och 5 i färdplanen (se avsnitt 1.5 Arbetsmiljö). Ett ytterligare steg i arbetet med säkra samlingar har inletts bl.a. genom att säkerhetsanalyser genomförts i enlighet med regelverken för vapenhantering som SFHM har att tillämpa. Enligt förordning (1996:31) om statliga myndigheters skjutvapen m.m. ska SFHM följa Försvarmaktens föreskrifter om hantering, förvaring och transport av skjutvapen och ammunition. Analysunderlagen kommer att ligga till grund för myndighetens fortsatta arbete med att säkerställa en säker och korrekt hantering av vapen som används för museala syften inom försvarshistoriska området.

Enligt förordning om statliga myndigheters riskhantering (1995:1300) ska analys och värdering göras av myndighetens verksamhetsrisker. SFHM har fram till och med 2020 gjort en analys och riskbedömning. Under 2021 har en analys, bedömning och värdering av myndighetens verksamhetsrisker genomförts i enlighet med Kammarkollegiets modell och verktyg för verksamhetsanalys.

Strategisk verksamhetsstyrning

Alltsedan starten av arbetet med den strategiska inriktningen som ledde fram till *Färdplan 2022* har det funnits en utmaning i att konkretisera vad den önskade förflyttningen innebär och hur den ska kunna följas upp. Indikatorerna ger en viss vägledning liksom genomförandet av olika uppdrag och aktiviteter enligt den treåriga verksamhetsplanen. Erfarenheterna från den successiva utveckling som skett av SFHM:s styrmodell har visat på behovet av att tydliggöra och förankra färdplanens syfte och mål i organisationen för att den önskade verksamhetsutvecklingen ska kunna förverkligas. Under 2021 utvecklades en **strategisk karta** för att på ett tydligare sätt beskriva de önskade tillstånd som inriktningsmålen väntas leda till och vad som stegvis behöver åstadkommas de kommande åren för att nå dit. Den strategiska kartan har använts som ett underlag i verksamhetsplaneringen inför 2022 och utgör en del i den beslutade verksamhetsplanen både på myndighetsnivå och på avdelningsnivå för 2022–2024.

De tre **hållbarhetsperspektiven i Agenda 2030** – social, ekonomisk och ekologisk – har under 2021 introducerats på de digitala myndighetsdagarna genom att alla medarbetare fick en inblick i hur systemmyndigheten Världskulturmuseerna förhåller sig och arbetar med dessa i sin museiverksamhet. Hållbarhetsperspektiven finns från och med 2022 med i SFHM:s strategiska karta som en grundläggande utgångspunkt för styrning och genomförande av SFHM:s uppdrag. Visionen om att bidra till en demokratisk samhällsutveckling har bäring på det sociala hållbarhetsperspektivet och legitimiteten för verksamheten är beroende av att myndigheten aktivt förhåller sig till de ekologiska

och ekonomiska perspektiven. Avsikten är att som nästa steg göra en väsentlighetsanalys under 2022 avseende FN:s globala hållbarhetsmål på SFHM:s verksamhet och organisation.

Under andra hälften av 2021 återupptogs det omfattande analysarbetet kring **strategisk utveckling av SMHA-nätverket, Sveriges militärhistoriska arv**. Arbetet låg nere under en period på grund av personalförändringar. Arbetet kommer att resultera i ett strategidokument och handlingsplan för att utveckla hela myndighetens arbetssätt avseende SMHA och andra militärhistoriska museer eller nätverk (mål 1–5). Arbetet baseras bl.a. på en SWOT-analys av SFHM samt en enkät med nuläges- och framtidsfrågor till SMHA-museerna som genomfördes under 2019, dvs. till de verksamheter och ändamål som myndigheten tillsammans med Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) lämnar bidrag till enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter. Det nybildade teamet består av representanter från hela myndigheten samt representanter från SMTM. Avsikten är att lägga fram ett förslag på strategi och handlingsplan under 2022.

En förutsättning för SFHM:s strategiska verksamhetsutveckling är en **kompetensförsörjning** som stödjer den inriktning som fastställts (mål 5). Det partsgemensamma arbetet med att ta fram en kompetensförsörjningsplan som fick skjutas upp under 2020 på grund av pandemin startades upp under 2021 och har resulterat i en samlad bild av ett nyläge som bedöms vara relevant kopplat till nuvarande färdplanen. Återstående arbete som planerades för 2021 har på grund av oplanerad resursbrist behövt skjutas fram till 2022. Arbetet med planen beskrivs närmare under avsnitt 1.5 Kompetensförsörjning.

Ledarskap, kommunikation och samverkan

I början av 2021 startades en ledningsgrupputveckling upp för SFHM:s utökade ledningsgrupp som består avdelnings- och enhetschefer samt gruppledare. Insatsen var ursprungligen planerad redan 2020 men flyttades fram på grund av pandemin. Med anledning av just pandemin bedömdes utvecklingsinsatsen som väsentlig att genomföra trots att det innebar att i huvudsak hela programmet behövde ske genom digitala möten. Insatsen bedöms ha bidragit till en utveckling av såväl det samlade ledningsarbetet som det individuella ledarskapet. Det har även haft en betydelsefull inverkan på SFHM:s samlade ledarskap under pandemin. Ett konkret resultat av utvecklingsinsatsen som genomförts med externt stöd, är ett förslag till en **gemensam syn på ledarskap** som utgår från att varje enskild medarbetare, oavsett roll och funktion, leder sig själv i förhållande till målen för den verksamhet och organisation man ingår i. Förslaget kommer vidareutvecklas under 2022 i samverkan med hela myndighetens personal. Framtagandet av den strategiska kartan som redovisats ovan är ytterligare ett resultat av ledningsgruppsutvecklingen som genomfördes under det gångna året.

En förutsättning för möjligheterna att uppfylla SFHM:s verksamhetsuppdrag och vision är hur vi lyckas nå ut och skapa dialog och delaktighet om berättelserna och kunskapen om försvarshistoriens roll i samhällsutvecklingen, dvs. vår kommunikation. Under 2021 gjordes en behovsanalys avseende SFHM:s kommunikationsverksamhet med hjälp av konsultstöd. Arbetet med analysen genomfördes i fyra digitala workshopar med utökad ledningsgrupp och myndighetens samtliga kommunikatörer. Slutsatserna visade bl.a. på behov av att utveckla styrande dokument för myndighetens strategiska kommunikation som stöd för styrningen av verksamhetens olika varumärken. Behovsanalysen ligger även till grund för det fortsatta arbetet med att utveckla SFHM som **kommunikativ och lärande organisation** med bl.a. digitaliseringens möjligheter som utgångspunkt.

Under våren 2021 genomfördes en uppföljning av **SFHM:s lokala samverkansavtal** som började tillämpas i maj 2020. Ett antal förändringar infördes i samråd med de lokala arbetstagarorganisationerna för att tydliggöra hur intentionerna med samverkan ska förverkligas i praktiken. Synen på ledarskap och arbetet med att vidareutveckla myndigheten som kommunikativ organisation utgör viktiga grundförutsättningar i det fortsatta arbetet med att stärka samverkansavtalets intentioner om möjlighet till både delaktighet och ansvarstagande i SFHM:s verksamhetsutveckling utifrån färdplanen.

Digitaliseringsfrågor

Att tillvarata digitaliseringens möjligheter är en nyckelfråga för hur det försvarshistoriska kulturarvet på olika sätt kan göras mer tillgängligt för alla i samhället och påverkar samtliga fem inriktningsmål,

även om det uttrycks särskilt i mål 3. För det strategiska arbetet med myndighetens digitaliseringsfrågor finns behov av olika grundläggande insatser. Att ta fram en digital strategi för verksamheten har funnits som en ambition sedan 2020 men har av olika skäl behövt prioriteras ned även 2021, främst till följd av brist på resurser. Det behövs tid för att bygga upp ett samlat förhållningssätt kopplat till hur tillgängliggörande av samlingarnas innehåll ska ske på bästa sätt samt hur den publika verksamhetens olika former av kommunikation till olika målgrupper ska tillgodoses. I detta ingår även en koppling till policy och riktlinjer för tillgänglighet (se ovan). SFHM har under året medverkat i det gemensamma arbete som drivs genom Centralmuseernas samarbetsråd (CMS) angående museernas digitalisering av kulturarvet. Den gemensamma vision som samarbetet resulterat i är ett viktigt ingångsvärde för SFHM:s fortsatta digitaliseringsarbete.

Betydelsen av det digitala utbudet i den publika verksamheten som snabbt fick en ökad betydelse under 2020 till följd av pandemin har fortsatt under det gångna året. Den myndighetsgemensamma portalen – *Öppet digitalt* – är fortsatt i drift och en samlingsplats där allt som publicerats i olika digitala kanaler samlas men har till stor del ersatts av en ny web som utvecklades under 2021, Web 2.0. Avsikten var att skapa en mer ändamålsenlig web som uppfyller lagstadgade krav på digital tillgänglighet. Resultatet är en myndighetsgemensam infrastruktur i plattformen Wordpress med en modern design och utformning. Utöver en mer kostnadseffektiv lösning med s.k. open-source finns nu också en större möjlighet till fortsatt utveckling av webbsidornas innehåll utifrån önskemål om olika målgruppsanpassningar och olika former av digitala produktioner, vilket var komplext att åstadkomma i tidigare webblösning.

Under året fortsatte arbetet med att utveckla och utvärdera olika sätt för hur den digitala kanalen Kulturpunkt ska kunna användas på SFHM. Tillsammans med bl.a. Digitalt Museum ingår den i det digitala ekosystem som är uppbyggt kring samlingsdatabasen Primus, vilken används för SFHM:s museers samlingar samt av flertalet SMHA-museer. Som en del av utvärderingen kommer ett förslag att läggas fram på hur förvaltning och drift av Kulturpunkt kan ske. Förslaget planeras vara klart under 2022. Sedan 2021 har SFHM även tillgång till insamlingsplattformen minnen.se.

Ytterligare ett arbete kring digitaliseringens möjligheter påbörjades 2021 genom att testa och utvärdera möjligheterna med s.k. immersiva medier. Pilotprojektet genomförs i samarbete med Ivar Studios. Fokus är berättelser och museala aspekter där den digitala tekniken ses som ett medel att nå målen om att nå ut till fler och nya användare och att nå ut i hela landet. Bland annat kommer tillgänglighetsfrågor kopplade till web-direktivet att provas.

I syfte att skapa mer ändamålsenliga förutsättningar för såväl den löpande styrningen av olika IT-stöd som för verksamhetsutveckling inom olika områden har en principmodell med förvaltningsobjekt tagits fram under hösten 2021. Införandet påbörjas med några pilotobjekt under 2022 varefter en successiv etablering avses ske fram till och med utgången av 2023. Förvaltningsmodellen kommer även att förbättra förutsättningarna att vara en tydlig beställare av tjänsterna för IT-drift och support samt för att säkerställa att kraven på informationssäkerhet och GDPR uppfylls.

Ytterligare ett personaladministrativt system infördes under hösten 2021 via Statens servicecenter (mål 3 och 5). Verktöget Reachmee innebär att arbetet med rekryteringsprocessen effektiviseras i flera avseenden – såväl tidsmässigt, administrativt men även kvalitetsmässigt då systemet möjliggör en mer sammanhållen process.

1.3 Redovisning av verksamhetens resultat för 2021

Verksamhetsindelningen har tagits fram för att stödja styrning och uppföljning av *Färdplan 2022*. Innehållet i resultatredovisningen för 2021 har vidareutvecklats utifrån arbetet med fleråriga indikatorer som beskrivs ovan och bedömning av måluppfyllelse och resultat sker i huvudsak utifrån dessa under resultatbedömningarna för respektive prestation.

På samma sätt som tidigare år redovisas resultatens kvalitativa aspekter i resultatbedömningarna per prestation för att på så sätt tydliggöra att kvalitet är en integrerad del av måluppfyllelsen. Återrapportering enligt krav i regleringsbrev som är kopplade till någon av myndighetens prestationer görs i samband med redovisning av verksamhetens resultat för respektive prestation. Nedan listas samtliga återrapporteringskrav enligt regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens försvarshistoriska museer (SFHM) samt uppdrag enligt särskilda regeringsbeslut:

Statens försvarshistoriska museer ska:

- redovisa den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken.
- redovisa de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.
- redovisa åtgärder som har vidtagits för att nå nya besökare.
- redovisa förändringar i besöksutvecklingen i förhållande till tidigare år.
- i årsredovisningen specificera myndighetens totala lokalkostnader för 2021.
- redovisa hur bidrag enligt förordningen (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter har använts.
- med utgångspunkt i 11 § museilagen (2017:563) redovisa myndighetens insatser och resultat av arbetet för att kulturen ska komma fler till del i hela landet.
- mot bakgrund av gällande avtal mellan staten och berörda konstnärsorganisationer om konstnärers medverkan och ersättning vid utställning av konstverk (MU-avtalet) särskilt redovisa utbetalda ersättningar till konstnärer som gjorts i enlighet med avtalet
- redovisa avgiftsbelagd verksamhet enligt specificerad indelning.
- redovisa de konsekvenser som spridningen av sjukdomen covid-19 har haft för resultat, genomförande av verksamhet och ekonomi.

Uppdrag enligt regeringsbeslut:

- fortsatt ta emot nyanlända arbetssökande för praktik 2021–23 (Fi2020/04960)
- fortsatt ta emot personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för praktik 2021–2023. (A2020/02583)

Redovisas i:

- 4.2 Upplevelsebaserat lärande
- 4.1 Värdskap och besöksservice
- 4.2 Upplevelsebaserat lärande
- 4.1 Värdskap och besöksservice
- 2.4 Lokalförsörjning
- 5 Statsbidrag SMHA
- 3.1 Bevara och tillgängliggöra
- 2.5 Ersättningar enligt MU-avtalet
- 2.3 Avgiftsbelagd verksamhet
- 1.4 Konsekvenser av sjukdomen covid-19 och dess påverkan på resultat, genomförande av verksamhet och ekonomi

- 1.5 Kompetensförsörjning

- 1.5 Kompetensförsörjning

Enligt 3 kap. 1 § förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag ska SFHM för ärendeslag som omfattar ett stort antal ärenden redovisa antalet och styckkostnaden för handläggningen av dessa ärenden. SFHM bedömer att handläggning av ansökningar enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter i och för sig kvalificerar sig som ärenden enligt bestämmelsen men att antalet ärenden inte kan betraktas som stort. Myndigheten redovisar därför inte styckkostnaden för detta ärendeslag men däremot antal ärenden som handlagts under året under avsnitt 5 Statsbidrag SMHA.

1.4 Konsekvenser av sjukdomen covid-19 och dess påverkan på resultat, genomförande av verksamhet och ekonomi

Verksamhetens resultat och ekonomi har under de två senaste åren påverkats betydligt, såväl direkt som indirekt, av den pågående pandemin, covid-19. För att få en mer samlad bild sammanfattas här de konsekvenser pandemin har haft för verksamheten, samt vilka åtgärder som har vidtagits för att möta de förändrade förutsättningar som pandemin har medfört.

Vid årets ingång var såväl Armémuseums som Flygvapenmuseums publika museiverksamheter stängda för besökare. Under sport- och påskloven hölls museerna öppna för bokade fritidsgrupper och därefter öppnade museerna för besökare från och med 15 april. Museerna arbetade aktivt med att uppfylla de omfattande åtgärder som infördes i förordning (2021:8) om särskilda begränsningar för att förhindra spridning av sjukdomen covid-19 samt Folkhälsomyndighetens föreskrifter. Åtgärderna innefattade bl.a. begränsning av antalet samtidiga besökare i museerna, införande av anvisningar för att styra besökare i viss riktning genom museerna samt åtgärder för att förhindra köbildning. Flygvapenmuseum tillämpade även krav på förbokning till de dagliga slot-tiderna. I samband med öppnandet i april blev Armémuseum föremål för tillsyn från Länsstyrelsen i Stockholms län, medan Länsstyrelsen i Östergötlands län förrättade tillsyn vid Flygvapenmuseum i mitten av juni. Båda museerna fick godkänt för sina respektive åtgärder efter vissa mindre kompletteringar.

I och med pandemins utbrott aktiverades SFHM:s krisledningsgrupp i början av mars 2020. Vid större förändringar i samhällsrestriktionerna har gruppen sammankallats även under 2021. Kontinuitetsplaner och löpande riskanalyser har under 2021 genomförts löpande på myndighets- respektive avdelningsnivå. SFHM:s interna riktlinjer har löpande uppdaterats för att hantera de allmänna rekommendationer och beslut om restriktioner som Folkhälsomyndigheten och regeringen har meddelat. En betydelsefull samverkan har skett i Centralmuseernas samarbetsråd, CMS.

Myndighetens personal har under året getts möjlighet att arbeta hemifrån utifrån verksamhetens förutsättningar. Från och med januari 2021 infördes obligatoriskt hemarbete som huvudregel, i enlighet med regeringsbeslut. Utifrån kontinuitetsplaneringen gjordes undantag för medarbetare i verksamhet som endast kan bedrivas på plats, såsom drift- och underhåll av fastigheter, posthantering, arkiv- och magasinarbete samt från mitten av april öppethållande av museerna. Åtgärder vidtogs för att minska riskerna för smittspridning, bl.a. genom att begränsa antalet personer som samtidigt fick vistas i lokalerna, ökad flexibilitet i arbetstiderna för att kunna undvika kollektivtrafik i rusningstid, samt tillgång till skyddsutrustning.

Pandemin har även haft en negativ påverkan på de museiverksamheter som omfattas av förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter (SMHA-museerna). Inom ramen för förordningens regelverk har SFHM:s vidtagit åtgärder för att underlätta för SMHA-museerna att fortsätta bedriva verksamhet under året och för att på längre sikt kunna hålla verksamheterna öppna för allmänheten. Myndigheten fattade bl.a. beslut om att beviljade projektbidrag kunde användas till driftrelaterade ändamål (på motsvarande sätt som 2020). Därtill gjorde SFHM vissa ekonomiska omprioriteringar för att öka den totala nivån på utbetalningarna och möjliggöra extra ansökningar under hösten. Vidare togs beslut om att statsbidrag som delats ut 2020 inte ska återkrävas i de fall där bidraget helt eller delvis har använts för andra ändamål än det som det har beviljats för.

SFHM bedömer att de åtgärder som vidtagits under året bidragit till att myndigheten haft en god och balanserad ekonomi under hela året. Mot bakgrund av att vissa planerade arbetsuppgifter behövt senareläggas på grund av de generella samhällsrestriktionerna budgeterades ett anslagssparande för att kunna genomföra uppgifterna nästkommande år när resor åter är möjliga (bl.a. inventeringar av farliga föremål som är utlånade till museer runt om i landet). I slutet av året kom besked om pandemirelaterade förseningar i två av de stora projekt som pågår vilket innebar att vissa kostnader i stället kommer att falla ut först under 2022. En följd av detta är att det totala utgående anslagssparandet blev något högre än de maximala 3 procent som får överföras till nästa år och att 233 tkr dras in. Vidare innebär det att arbetet med flytten av Armémuseums samlingar från nuvarande magasin i Frihamnen till nytt magasin Arlanda stad kommer att kunna slutföras först under 2023.

1.5 Kompetensförsörjning

Myndigheten ska redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion och till vad regeringen i förekommande fall har angett i regleringsbrev eller i något annat beslut. I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

Förordning (2006:605) om årsredovisning och budgetunderlag

Vid SFHM arbetade år 2021 i medeltal 87 medarbetare, varav 56 kvinnor (64 %) och 31 män (36 %). Det kan konstateras att andelen kvinnor fortsätter att öka, förändringen är 2 procentenheter jämfört med 2020. Av de 87 medarbetarna i medeltal hade 77 procent en tillsvidareanställning (43 av 56 kvinnor samt 24 av 31 män). Antalet årsarbetskrafter (åak) exklusive anställda med timarvode summerade under året till 71,5.

Personalstyrkan har utökats med flera tidsbegränsade anställningar för att bemanna de stora projekt som myndigheten genomför. Det innebär att såväl antalet årsarbetskrafter (71,5 åak att jämföra med 67 åak såväl 2020 som 2019) som antalet anställda i genomsnitt har ökat jämfört med föregående år (87 medarbetare att jämföra med 79 medarbetare år 2020), samt att andelen medarbetare med tillsvidareanställning har sjunkit (från 90 % år 2020 till 77 % år 2021).

Tabell 1 Fördelning ålder och kön vid SFHM 2021

SFHM												
	Stockholm			Linköping			Övriga landet*			Totalt		
Ålder	K	M	S	K	M	S	K	M	S	K	M	S
- 34	8	0	8	8	0	8	0	0	0	16	0	16
35 – 54	12	15	27	13	6	19	0	0	0	25	21	46
55 -	10	6	16	5	2	7	0	2	0	15	10	25
Totalt	30	21	51	26	8	34	0	2	2	56	31	87

*Avser distansmagasinen i Kristianstad, Halmstad och Strängnäs.

SFHM kompletterar den tillsvidareanställda personalens kompetens med tidsbegränsade anställningar och externa konsulter för att tillgodose behovet av tillfällig specialkompetens. För att möta verksamhetens behov såväl vid tillfälliga arbetstoppar som av specialkompetens i den publika verksamheten, anlitas även museivårdar och museilärare mot timarvode. Myndigheten arbetar med att successivt öka andelen medarbetare som har en schemalagd anställning i stället för timarvode. Verksamhetens behov av medarbetare med timarvode har under 2021 minskat på grund av att museerna var stängda fram till den 15 april 2021 och därefter öppna med olika grader av restriktioner under stor del av året.

Personalomsättningen har under 2021 ökat till totalt 16 procent, varav 9 procent avser tillsvidareanställda medarbetare (motsvarande siffror totalt är 11 % år 2020, 15 % 2019 och 20 % 2018).

Till de rekryteringar som genomförts under 2021 har myndigheten haft ett varierande antal sökande med efterfrågad kompetens. Myndigheten bedömer möjligheten att attrahera ny kompetens som god. Förutom medarbetare som anställts för kortare perioder har SFHM rekryterat sex nya tillsvidareanställda medarbetare med en medelålder på 47 år, varav tre kvinnor och tre män. Rekryteringarna bygger på tydliga kravprofiler utifrån verksamhetens behov. I samband med vakanser och pensionsavgångar görs en bedömning om det finns behov av att förändra inriktningen på kompetenser för att uppnå verksamhetens mål. Genom en aktiv personalplanering, omprioritering av arbetsuppgifter och flexibilitet hos medarbetarna tillvaratas kompetenser under tillfälliga vakanser (föräldra- och tjänstledigheter). Myndigheten har via Statens Servicecenter infört ett personaladministrativt system för att effektivisera rekryteringsprocessen, ReachMee (se Myndighetsgemensam verksamhetsutveckling under 2021).

Kompetensutvecklingsinsatser planeras utifrån verksamhetens behov och tas regelmässigt upp vid utvecklingssamtal. Under året påbörjades arbetet med att ta fram en strategisk kompetens-försörjningsplan för myndigheten (se även Myndighetsgemensam verksamhetsutveckling under 2021), planen kommer att färdigställas under 2022.

En effekt av det utökade hemarbetet och övriga begränsningar som följt pandemin är att de digitala arbetssätten generellt har vidareutvecklats, vilket har stärkt den digitala kompetensen och förmågan inom myndigheten. Restriktionerna har samtidigt lett till att vissa kompetensutvecklingsinsatser har behövt ställas in, bl.a. har planerad användning av interna s.k. armkroksmedel inte kunnat genomföras. Även insatser utifrån det lokala omställningsavtalet har varit begränsade på grund av pandemin.

Vissa kompetensutvecklingsinsatser har ändå genomförts, bl.a. några studiebesök såväl inom som utom landet, samt deltagande i konferenser och seminarier (se vidare avsnitt 1.6 Samverkan med andra myndigheter och aktörer respektive avsnitt 4.3 Kunskapsservice och FoU). Myndighetens sakkunniga har fördjupat sig inom sina specialområden och publicerat artiklar (se avsnitt 4.3 Kunskapsservice och FoU). Vid årets myndighetsdagar, som även i år hölls digitalt togs ämnen som hållbarhet, omvärld, tillgänglighet, arbetsmiljö och ledarskap upp av såväl externa som interna föredragshållare samt i gruppdiskussioner och workshops (se även avsnitt 1.4).

SFHM besvarade i mars 2021 Statskontorets enkätundersökning om praktik i staten (Dnr 82-1.3/21). Myndigheten har tidigare tagit emot praktikanter i denna satsning, dock inte under 2021. Skälet är att det saknats möjlighet att erbjuda nödvändig handledning för praktikanterna under rådande pandemi. Även möjligheten att ta emot praktikanter som genomgår universitetsutbildningar och prao-elever från årskurs åtta har begränsats av pandemin även om några platser har kunnat erbjudas.

En viktig förutsättning för att göra ett gott arbete är att få en god introduktion. SFHM:s gemensamma introduktionsutbildning genomförs en gång per halvår och innehåller bl.a. information om *Färdplan 2022*, myndighetens styrning och mål, den statliga värdegrunden och myndighetens arbetsmiljöarbete.

Sammantaget bedöms de vidtagna åtgärderna med syfte att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla kompetens ha säkerställt att det inom myndigheten finns kompetens att nå verksamhetens mål på ett ändamålsenligt sätt.

1.6 Arbetsmiljö

Myndigheten ska se till att de anställda är väl förtrodda med målen för verksamheten, skapa goda arbetsförhållanden och ta till vara och utveckla de anställdas kompetens och erfarenhet.

8 § 2-3 p Myndighetsförordningen (2007:515)

SFHM:s mål i arbetsmiljöpolicyen är:

SFHM:s arbetsmiljö kännetecknas av säkra och goda arbetsförhållanden som ger förutsättningar för trivsel och hälsa. Det systematiska arbetsmiljöarbetet ingår som en naturlig del i det dagliga arbetet genom identifiering av risker och förebyggande åtgärder mot ohälsa och skador. Den fysiska arbetsmiljön är säker, ändamålsenlig och anpassad till medarbetarnas behov och förutsättningar.

Mål för SFHM:s organisatoriska och sociala arbetsmiljöarbete är att:

- Medarbetarna är insatta i och arbetar i enlighet med uppdrag, mål och strategier.
- Medarbetare verkar aktivt för en långsiktigt hållbar balans mellan ansvar och arbetsbelastning.
- Vi har tillit till och respekterar varandra.

SFHM bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete med rutiner för bl.a. utvecklingssamtal, skyddsronder och friskvård samt rapportering av iakttagna risker, tillbud och incidenter. Under 2021 har arbetet förtydligats ytterligare genom att ett årshjul och rutiner för det systematiska arbetsmiljöarbetet tagits fram med tidpunkter för planering och uppföljning i myndighetens skyddskommitté.

En fråga som varit uppe för diskussion vid såväl samverkansmöten på myndighetsnivå som ledningsgruppsmöten är hur vi på bästa sätt ska följa upp den organisatoriska och sociala arbetsmiljön vid myndigheten. Beslut togs om att via företagshälsovården använda det webb-baserade undersökningsverktyget Avonova dialog, en s.k. temperaturmätare i form av en kort enkät som återkommer regelbundet varje månad. Metoden bygger på forskning och har frågor som utvärderats i nära samarbete med forskare från Linköpings och Malmös universitet. Såväl fackliga företrädare som arbetsgivare ser verktyget som ett stöd att utveckla en förtroendefull dialog kring den sociala arbetsmiljön inom SFHM, såväl på gruppnivå som individuellt mellan medarbetare och chef. Verktöget infördes i maj 2021 och följdes upp i de individuella utvecklingssamtalen. En partsgemensam utvärdering avses göras i början av 2022. Resultaten i de åtta månatliga enkäter som besvarats under 2021 summerar till ett genomsnittligt Hållbart medarbetarindex på 7,6 som indikerar hälsa, men ligger något under referensvärdet om 7,8. Genom företagshälsovården har SFHM:s personal tillgång till medicinsk, teknisk, ergonomisk och psykosocial expertis, vilket har varit särskilt värdefullt under 2021 med anledning av pandemin.

Myndigheten har genom Partsrådets *Hållbart arbetsliv* tillgång till AFA-försäkringars IA-system (Informationssystem om arbetsmiljö) sedan slutet av 2019. Skyddsronder som genomförs kontinuerligt på båda arbetsorterna följs från och med 2020 upp med stöd av systemet. Identifierade brister riskbedöms, handlingsplaner upprättas och åtgärder följs upp. Alla medarbetare har möjlighet att rapportera incidenter via IA-systemets app där alla händelser följs upp. Systemet bedöms ha bidragit till ökad medvetenhet om arbetsmiljöfrågor i hela organisationen och större möjlighet att genomföra förebyggande åtgärder, men även större kontroll över att åtgärder vidtas.

Interna riktlinjer avseende pandemin har löpande uppdaterats utifrån Folkhälsomyndighetens rekommendationer samt regeringens och regionernas beslut om restriktioner m.m. Försiktighetsåtgärder har beaktats i olika arbetsmoment och vid behov har individuella riskanalyser

tagits fram för arbetsuppgifter som behövt utföras på arbetsplatsen. Under våren 2021 genomfördes en särskild skyddsron avseende arbetsmiljö vid hemarbete med anledning av den ökade mängden arbete hemifrån.

Myndigheten har partsgemensamt framtagna samtalsstöd för utvecklingssamtal och samtal om lön där frågeställningar om den organisatoriska och sociala arbetsmiljön ingår. I höstens samtal tillkom även frågor om kopplingen av de egna arbetsuppgifterna till den strategiska kartan (se även avsnitt 1.2 Färdplan 2022 – strategisk styrning och verksamhetsutveckling) samt Avonova Dialog (se ovan).

Friskvård är prioriterad som förebyggande och hälsofrämjande åtgärd. Med anledning av resultatet i Avonova dialog, där svaren om motion och energi genomgående legat lågt samt med tanke på den ökade belastning som pandemin utgör, ökades antalet friskvårdstimmar som är möjliga att ta ut per vecka till två under en period som nu är förlängd till sommaren 2022. Utöver möjlighet att nyttja friskvårdstimmar användes friskvårdsbidrag av knappt hälften av medarbetarna.

I enlighet med arbetsgivarens arbetsmiljöansvar genomfördes med stöd av Avonova en intervjukartläggning av hur arbetsmiljö och ledarskap uppfattades av chefer och medarbetare vid avdelningen Armémuseum. Resultatet presenterades för arbetsgivare och personal i december och arbetet med att ta om hand de utmaningar som identifierades har inletts och kommer fortsätta under 2022.

Anställdas sjukfrånvaro

I tabell 2 redovisas de anställdas frånvaro på grund av sjukdom i enlighet med 7 kap. 3 § förordning (2006:205) om årsredovisning och budgetunderlag. Den totala sjukfrånvaron redovisas i förhållande till den sammanlagda ordinarie arbetstiden. Vidare redovisas andel av totala sjukfrånvaron under en sammanhängande tid av 60 dagar eller mer. I tabellen redovisas även sjukfrånvaro fördelat på kön och ålder i förhållande till respektive grupps sammanlagda ordinarie arbetstid. Sjukfrånvaron redovisas i procent.

Tabell 2 Sjukfrånvaro vid SFHM 2019–2021

Sjukfrånvaro	2021	2020	2019
Sjukfrånvaro totalt	3,1%	3,7%	2,9%
- varav andel långtidssjukfrånvaro	41%	48%	57%
Sjukfrånvaro kvinnor	4,0%	3,3%	3,8%
Sjukfrånvaro män	1,3%	4,2%	1,7%
Sjukfrånvaro anställda -29 år	4,7%	2,8%	2,8%
Sjukfrånvaro anställda 30–49 år	4,3%	4,1%	3,3%
Sjukfrånvaro anställda 50 år-	1,2%	3,2%	2,4%

Sjukfrånvaron har totalt sett minskat med 0,6 procentenheter jämfört med föregående år och uppgår till 3,1 procent för 2021. Korttidsfrånvaron ligger åter igen runt 1 procent (som år 2019 och 2018) efter att förra året uppgått till ca 2 procent. Ökningen av sjukfrånvaron i de båda yngre åldersgrupperna beror till stor del på att medarbetare med långtidssjukfrånvaro återfinns i dessa grupper. Långtidssjukfrånvaron får ett stort genomslag på det totala utfallet i en liten myndighet.

1.7 Samverkan med andra myndigheter och aktörer

Inom ramen för sitt uppdrag samverkar SFHM med en mängd olika aktörer i Sverige och utomlands, såväl som med andra statliga myndigheter och det civila samhällets organisationer. SFHM har valt att dela in redovisningen i samverkansområden och i några fall samverkanspartners för att göra redovisningen av myndighetens samlade insatser så överskådlig som möjligt.

Samverkan inom museisektorn och med andra myndigheter

SFHM har under 2021 fortsatt att samverka med andra museer på ett övergripande plan och inom ramen för olika verksamhetsområden. Det är dels genom yrkesspecifika nätverk som

konservatorsföreningar och pedagogiska nätverk, dels genom den användargrupp inom samlingsdatabasen Primus som arbetar med digitaliseringsfrågor.

Övergripande samverkan har bl.a. skett inom Centralmuseernas samarbetsråd (CMS) både i chefskollegiet och digitaliseringsgruppen. CMS digitaliseringsgrupp har under året tagit fram en vision för digitaliseringsarbetet 2021–2026: "Flera museiorganisationer! En samling! Oändliga möjligheter! Med användarna i fokus skapar vi tillsammans nya förutsättningar att aktivera, samskapa och utforska våra samlingar digitalt." Prioriterade insatser sker inom fyra områden; gemensam infrastruktur, kompetens, finansiering samt ledning & styrning. Samarbeten har också skett med Stockholms museichefskollegium och Östgöta museichefskollegium. SFHM har även ett flerårigt samarbete med Arbetets museum och ArbetSam där myndigheten medverkar i utbildningsstöd till arbetslivsmuseer tillika Museiskola för arbetslivsmuseer.

Den samverkan som inleddes föregående år med Statens historiska museer (SHM), avseende att tillgängliggöra delar av SFHM:s museers skolmaterial på SHM:s digitala utbildningsresurs sverigeshistoria.se, har fortsatt under året. Syftet är att fler lärare och elever ska upptäcka och använda det pedagogiska skolmaterialet som museerna har att erbjuda.

SFHM har fortsatt att samverka med Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) i bl.a. statsbidragsrelaterade frågor och frågor rörande stöd till och säkerhet i museerna som ingår i Sveriges militärhistoriska arv (SMHA). Under hösten återupptogs ett strategiskt arbete med SMHA-frågorna vilket sker i samverkan med SMTM. Arbetet kommer att resultera i ett strategidokument och handlingsplan för att utveckla båda myndigheternas (SFHM och SMTM) arbetssätt avseende SMHA och andra militärhistoriska museer eller nätverk.

Ett samarbete pågår sedan 2020 med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Riksantikvarieämbetet (RAÄ) med syftet att öka kunskapen om Sveriges och individens beredskap vid kris och krig hos målgruppen gymnasieelever. Målet att ta fram en flyttbar och flexibel utställning på temat beredskap som ska förmedla kunskap ur ett historiskt perspektiv med koppling till samtiden. Lansering är planerad till hösten 2022. Samarbetet ska även resultera i metodutveckling, dels gällande samverkan mellan myndigheter dels gällande utveckling av utställningsmediet för Sveriges museiverksamheter. Även Gotlands försvarsmuseum har ingått i samarbetet under året. En prototyp byggd för utställningen ställdes upp på museets inhägnade område för att testa olika sätt att försörja utställningen med el (t.ex. vind, sol och handkraft) samt testa olika material för utställningsskärmar utomhus. Målsättningen är att den container som Beredskapsutställningen ska turnera runt i ska vara i stort sett självförsörjande.

Samverkan inom museisektorn sker även genom SFHM:s utlåningsverksamhet som genererar erfarenhetsutbyte och möten där föremålslogistik och föremålsrelaterade frågor diskuteras, liksom pedagogik och visningskoncept.

Samverkan i administrativa frågor

SFHM har liksom tidigare år medverkat i samarbeten som rör administrativa frågor. Tillsammans med fem andra museer har SFHM en gemensamt upphandlad telefonlösning. SFHM samverkar även i ekonomiadministrativa frågor genom deltagande i det gemensamma museinätverket Nemus samt ett motsvarande nätverk för personalfrågor. SFHM deltar även i nätverket för bidragsgivande myndigheter och fungerar även som sakkunnig i Riksantikvarieämbetets beredning i ärenden rörande bidrag till kulturarvsarbete. Vidare har SFHM ett samarbete med Statens servicecenter (SSC), vilket bidrar till samordning och nyttjande av gemensamma statliga resurser i lön, leverantörsreskontra och e-handel. Sedan 2019 samverkar SFHM med Luftfartsverket (LFV) avseende resetjänst.

Samverkan med ideella organisationer och föreningar

Genom medlemskap och representation samverkar SFHM med flera organisationer och föreningar där bl.a. följande har varit viktiga inspiratörer för verksamheten: International Council of Museums (ICOM), Forum för utställare, Föreningen för pedagogisk utveckling i svenska museer (FUISM) och Föreningen Stockholms museiinformatörer (SMD), Simba, ett nätverk för Stockholms museibutiker, Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd (ArbetSam) samt Nordiskt Science Center Förbund.

SFHM har sedan flera år ett samarbete med Folk och Försvar som anordnar ett strategiskt spel, Minister för en dag, för gymnasieelever på Armémuseum. Flygvapenmuseum har under 2021 bl.a. fortsatt samverka med Kulturarv Östergötland och fotobevarande institutioner i Östergötland. Museet samverkar även med Östergötlands Flyghistoriska Sällskap (ÖFS), Tullingegruppen, Marktelegruppen och Svensk Flyghistorisk Förening (SFF) när det gäller iordningställande av äldre flygplan. Tre aktiva grupper från dessa föreningar har arbetat ideellt med restaureringar, ett arbete som återupptogs i september efter att ha legat nere sedan mars 2020.

Armémuseum inledde under 2020 ett samarbete med föreningen Blå baskrarna som består av representanter från institutionen för Freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet och veteraner från svensk utlandstjänstgöring. Avsikten var att skapa en digital utställning om svenska fredsbevarande insatser i FN:s regi. Utställningen öppnade 30 mars 2021 och låg även till grund för de programaktiviteter på FN-dagen som genomfördes i samverkan med Veteranförbundet.

I samarbete med ÖFS, SFF, Saabveteranerna, Saab AB samt uppvisningsgruppen Team 50 anordnade Flygvapenmuseum ett digitalt firande av Saab 91 Safirs 75-årsjubileum, ett flygplan som har haft mycket stor betydelse för bl.a. utbildning av flygvapenpiloter under många år.

Flygvapenmuseum har fortsatt samarbetet med Funktionsrätt Östergötland, i syfte att förbättra museets universella utformning avseende tillgänglighet i samband med de pågående utvecklingsprojekten inom den publika verksamheten. Ett nytt samarbete har även inletts med KFUM Funkis i samband med uppgraderingen av science centret Flyglabbet. I slutet av året inleddes en dialog med Stadsmissionen i Linköping kring ett möjligt framtida samarbete.

Samverkan med universitet och högskolor

Universitet och högskolor har under året varit fortsatt viktiga samarbetspartners för SFHM om än i något mindre omfattning och i andra former (t.ex. digitala föreläsningar) på grund av pandemin. Sedan 2014 har Armémuseum ett samarbete med Historiska institutionen vid Stockholms universitet, och varje termin genomförs en workshop om historiebruk och föremål som källa till historisk forskning. Även detta år har personal från SFHM gett föreläsningar för studenter inom historia, konstvetenskap och museologi vid Stockholms universitet samt undervisat vid textilkonservatorsutbildningen vid Göteborgs universitet.

Flygvapenmuseum har under 2021 handlett studenter från kursen i avancerad interaktionsdesign vid Linköpings universitet och gett dem i uppdrag att ta fram olika koncept som museet sedan kan vidareutveckla. Flygvapenmuseum deltar även i ett forskningsprojekt, som drivs av Institutionen för ekonomisk och industriell utveckling vid Linköpings universitet, som undersöker språkliga aspekter i guidade turer på flygvapenmuseer i tre länder.

Under hösten 2021 startade Flygvapenmuseum ett samarbete med sistaårsstudenter på civilingenjörsprogrammet i produktutveckling på Linköpings universitet och företaget Dynorobotics. Studenterna har utvecklat en AI, en social robotplattform, i form av en liten pilot. Den sociala roboten "Nuri" kommer att arbeta i museets science center Flyglabbet och där kunna svara på frågor om flygplanet Saab 35 Draken.

Samverkan med Saab AB

Flygvapenmuseum samverkar med Saab AB i enlighet med det långsiktiga samarbetsavtal som ursprungligen träffades våren 2008 och som därefter har förlängts. Nuvarande avtal gäller t.o.m. den 31 december 2023. Saab AB opererar museets B17 (Saab 17A) som hålls i luftvärdigt skick och används i uppvisningsverksamhet. Samarbetet omfattar även support och utbildning av museets personal när det gäller JAS 39 Gripen-simulatorens. Saab AB bistår, när så möjligt och behov finns, Flygvapenmuseum vid demontering och montering av flygplan.

Internationellt utbyte och samverkan

Det internationella utbytet och samverkan har varit begränsat under året på grund av pandemin.

SFHM har i mindre utsträckning fortsatt sitt internationella samarbete inom ramen för International Committee for Museums and Collections of Arms and Military History som är en kommitté under

International Council of Museums (ICOM). Organisationen verkar för internationellt samarbete och professionell utveckling på museer.

Flygvapenmuseum har haft erfarenhetsutbyten med Norsk Luftfartsmuseum i Norge och RAF museum, Cosford, i England avseende hängande flygplan samt förvaring av flygplan utomhus. Det förstnämnda erfarenhetsutbytet har bl.a. resulterat i att Flygvapenmuseum i samarbete med företaget Unusual rigging i England genomfört en analys av upphängningen av luftfartyg i museets kalla kriget-utställning. Rapport från detta kommer under januari 2022.

Tre internationella föredrag har genomförts digitalt via Teams. Ett föredrag handlade om Marinflyget i Sverige 1912-1926 och ett föredrag handlade om Nedskjutningen av DC-3:an, vilket livesändes till Zeppelin Museum Friedrichshafen GmbH i Tyskland. I Armémuseums regi genomfördes bl.a. en digital föreläsning vid den internationella konferensen "Challenges in Exploring the Arctic" som arrangerades av Estlands ambassad.

2 Ekonomisk uppföljning

2.1 Årets ekonomiska utfall per verksamhetsområde

Året har till stor del präglats av ett fortsatt arbete med att ställa om verksamheten och ekonomi för att bemöta effekterna av restriktionerna kopplat till pandemin som förändrats ett flertal gånger under 2021. Inriktningen har hela tiden varit att ekonomin ska hanteras och rymmas inom befintligt anslag givet den osäkra prognosen över avgiftsintäkter. Det omfattande arbetet med att så långt möjligt bromsa icke verksamhetskritiska kostnader och anpassa verksamheten utifrån de ändrade förutsättningarna grundlades genom beslut redan 2020. För myndigheten som helhet slutade verksamhetsåret 2021 med ett överskott i resultaträkningen på totalt 1 589 tkr. Årets utfall innebär vidare att SFHM avslutar året med ett ackumulerat anslagssparande om 4 297 tkr, vilket överstiger det maximala beloppet på 4 063 tkr (3 %) som anges i regleringsbrevet för 2021. Utfallet hänför sig till pandemirelaterade förseningar sent under 2021 som bl.a. innebär att kostnader som prognostiserats för 2021 istället kommer att belasta 2022.

I följande sammanställning redovisas en översikt av fördelningen av intäkter och kostnader på kärnverksamhetens tre områden: Samlingsförvaltning, Publik verksamhet samt Statsbidrag SMHA. Den senare ingår som en prestation i verksamhetsområdet Ledning och verksamhetsstöd. För att möjliggöra uppföljning inom respektive verksamhet bokförs intäkter och kostnader så långt möjligt direkt på respektive verksamhetsområde i kärnverksamheten.¹

Inom området Publik verksamhet ökade de externa intäkterna med drygt tre miljoner kronor från föregående år (från 8,6 mkr 2020 till 11,8 mkr). SFHM:s båda museer var stängda under perioden januari och fram till den 15 april, dvs. 3,5 månad jämfört med totalt 5 månader under 2020. Möjligheterna att öka intäkterna ytterligare har på Flygvapenmuseum begränsats av såväl restriktionerna som av pågående utvecklingsarbete. Ökningen av digitala produktioner som publicerats på sociala medier och museernas hemsidor har inte ännu bidragit till några intäkter då SFHM inte tog ut några avgifter för dessa fram till och med 2021.

För verksamhetsområde Samlingsförvaltning har ytterligare resurser i form av bl.a. projektanställningar tillförts för arbetet med att förbereda magasinsflytt av Armémuseums samlingar under 2023 samt för registreringen av Flygvapenmuseums samlingar. Periodvis har även personal som normalt arbetar i den publika verksamheten deltagit i projekten inom samlingsförvaltningen.

Kostnaden för handläggningen av statsbidragen inom verksamhetsområde Statsbidrag SMHA ökade under året. Ökningen är inte en reell ökning utan härrör till att beräkningarna görs med lönekostnader som bas. I och med att den totala lönekostnaden för SFHM har ökat med närmare 6 miljoner kronor för året blir också kostnads- och intäktsfördelning på området Statsbidrag SMHA större. Utfallet är dock i stort sett oförändrat trots insatser att bereda extra bidragsutbetalningar, m.m. En fullständig ekonomisk redovisning avseende de medel som omfattas av det finansiella villkoret till försvarshistoriska museiverksamheter återfinns i avsnitt 2.2 Transfereringar.

Övriga intäkter ökade totalt med drygt tre miljoner kronor jämfört med 2020 och beror till största del på ökade avgiftsintäkter för program, visningar och konferensverksamhet. Det innebär att myndigheten för 2021 som helhet är huvudsakligen anslagsfinansierad med 90 procent för året (113,0 miljoner kronor av totalt 125,6 miljoner kronor exklusive transfereringar av statsbidrag). Motsvarande

¹ Med direkta kostnader för verksamhetsområdena och prestationerna avses drifts- och lönekostnader och direkta avskrivningskostnader. De indirekta kostnaderna består av kostnader för verksamhetsområdet Ledning och verksamhetsstöd (exklusive prestationen Statsbidrag SMHA) och avser kostnader för gemensamma drifts-, personal- och lokalkostnader samt avskrivningskostnader. Som fördelningsbas för såväl de indirekta kostnaderna som anslagsintäkterna används direkta lönekostnader per prestation. De indirekta kostnaderna fördelas ut på prestationerna inom verksamhetsområdena Samlingsförvaltning, Publik verksamhet samt Statsbidrag SMHA.

uppgift föregående år var 91 procent. De kostnader som kan definieras som "fasta/medelfasta" (såsom hyror, drift, avskrivningar och personal) utgör drygt 92 procent av de totala kostnaderna.

Tabell 3 Sammanställning ekonomisk översikt per verksamhetsområde (tkr)

	2021	2020	2019	2018	2017
Samlingsförvaltning					
Intäkter	46 290	36 529	29 824	32 947	33 218
- varav anslag	44 478	35 129	28 793	30 507	30 232
- varav övriga intäkter	1 813	1 400	1 032	2 439	2 986
Kostnader	-47 403	-37 204	-30 474	-32 044	-30 052
Utfall Samlingsförvaltning	-1 113	-675	-650	902	3 166
Publik verksamhet	75 491	75 979	88 683	84 754	85 418
- varav anslag	65 242	67 392	73 016	70 978	70 338
- varav övriga intäkter	10 249	8 587	15 667	13 775	15 080
Kostnader	-73 425	-74 569	-86 842	-85 881	-87 114
Utfall Publik verksamhet	2 066	1 410	1 842	-1 127	-1 696
Statsbidrag SMHA*	3 806	1 225	1 224	1 289	1 290
- varav anslag	3 330	809	1 212	1 233	1 221
- varav övriga intäkter	477	416	12	57	68
Kostnader	-3 171	-780	-1 184	-1 509	-1 538
Utfall kostnad Statsbidrag SMHA	636	445	40	-220	-248
Över-/underskott (kapitalförändring)	1 589	1 180	1 232	-445	1 222

* Statsbidrag SMHA avser prestationen handläggning av statsbidrag som ingår i verksamhetsområde Ledning och verksamhetsstöd.

2.2 Transfereringar och SMHA-relaterade kostnader

För de ändamål som ingår i förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter finns i SFHM:s regleringsbrev 2021 angivet att minst 22,5 miljoner kronor ska användas för bidragsgivning samt till kostnader som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter vid myndigheten.

Årets transfereringar, dvs. utbetalda statsbidrag från SFHM, uppgick till 20,2 miljoner kronor brutto. Totalt var de utbetalda bidragen ca 500 tusen kronor högre än budgeterat för året vilket härrör till att SFHM erbjöd en extra ansökningsomgång under hösten 2021 för att stödja SMHA-museerna med anledning av pandemin. Omprioriteringen inom ramen för SMHA-medlen möjliggjordes genom att bl.a. den årliga konferensen hölls digitalt och färre resor genomfördes.

Att upprätthålla de försvarshistoriska verksamheterna innebär vissa kostnader vid SFHM såsom drift- och personalkostnader för utbildningsinsatser och kunskapsstöd. Utöver det tillkommer omkostnader för gemensam marknadsföring, annonsering och webbplats avseende varumärket Sveriges militärhistoriska arv (SMHA) samt tillhandahållande av samlingsdatabasen Primus för museerna i det

s.k. SMHA-nätverket. Stödet som uppgår till 1,9 miljoner kronor (inklusive 0,4 miljoner kronor från SMTM) riktar sig till alla ändamål som omfattas av förordningen, dvs. även till de marina museiverksamheter som får bidrag från SMTM. I resultatredovisningen redovisas stödet under avsnitten 3.1 Bevara och tillgängliggöra, 4.1 Vårdskap och besöksservice samt 4.2 Upplevelsebaserat lärande. Den totala anslagsbelastningen uppgick därmed till knappt 22,7 miljoner kronor.

Tabell 4 Medel som använts till försvarshistoriska verksamheter (tkr)

	2021	2020	2019
Utbetalda statsbidrag (netto)	20 230	19 725	19 083
Kostnader för prestationen Statsbidrag SMHA (inkl. OH)	974	850	1 184
Övriga verksamhetskostnader för upprätthållande av SMHA-verksamheter	1 859	2 346	3 171
Totala kostnader	23 063	22 921	23 438
Ersättning från Statens maritima och transporthistoriska museer	-400	-400	-600
Total anslagsbelastning SFHM	22 663	22 521	22 838

2.3 Avgiftsbelagd verksamhet

SFHM bedriver i enlighet med förordning (2007:1178) med instruktion verksamhet med full kostnadstäckning. Under året har den totala omsättningen för dessa verksamheter ökat med 2 miljoner kronor till totalt 5,3 miljoner kronor (3,3 mkr 2020). Anledningen är dels att uppdragsverksamheten avslutat en större produktion under året samt butikernas ökade intäkter. Detta trots delvis helt stängda museer under del av året vilket medförde kraftiga intäktsbortfall. Totalt utgör resultatområdena 4,1 procent av SFHM:s totala intäkter. Motsvande andel var 2,9 procent under föregående år. Redovisningen av dessa intäkter sker i enlighet med regleringsbrevet 2021.

SFHM:s museibutiker har under flertalet år arbetat medvetet för att uppnå en ekonomi i balans och under 2020 reglerades det sedan tidigare upparbetade ackumulerade underskottet vilket innebar att butikerna gick in i 2021 med en ekonomi i balans (dvs 0 kr i ackumulerat resultat). Året inleddes med stängda museer och butiker vilket ledde till tvärstopp i butikernas försäljning och den tidigare positiva ekonomiska utvecklingen vände snabbt till ett större negativt resultat. Från det att museerna och butikerna öppnade i april har en försiktig återgång skett av besöksantal och verksamhet. Under 2021 ökade försäljningen med drygt 48 procent vilket leder till att resultatområdet trots ett svårplanerat år endast uppvisar ett mindre negativt resultat för året som helhet (-27 tkr).

Resultatområdet Uppdragsverksamhet omfattas huvudsakligen av den fanproduktion som sker på beställning från Försvarsmakten. Tillverkningen av fanor är en tidskrävande process som innehåller många olika steg i produktionen från beställning till färdig leverans. Detta medför att kostnader och intäkter balanserar över tid för att, så långt möjligt, undvika större ekonomiska svängningar i ekonomin. För 2021 uppvisar området som helhet ett positivt resultat på 147 tkr, vilket leder till att det ackumulerade resultatet för resultatområdet slutar på -138 tkr.

Museernas målinriktade arbete för att öka antalet besökare ledde under en rad av år till ökade intäkter från visningar och entréer. Pandemin har medfört en kraftig minskning under 2020–2021 då besökarna uteblivit. Intäkterna 2021 uppgick till 539 tkr vilket är något över budget, men cirka 1 miljon kronor lägre än 2019. En viss ökning budgeterades och förverkligades under 2021 jämfört med året innan. Visningsverksamheten ökade något (+10 %) liksom konferensverksamheten (+115 %). Även uthyrning av lokaler samt programverksamheten har uppvisat försiktigt positiva avgiftsintäkter, men är fortsatt långt ifrån de nivåer som var utfallet för 2019. Avvikelsen mellan utfall och budget för totala Övriga intäkter är en följd av de svårbedömda förutsättningar som förevarit under pandemin.

För att begränsa riskerna för smittspridning av covid-19 beslutade SFHM under 2020 om åtgärden att ta bort möjligheten att betala med kontanter i myndighetens museiverksamheter. I och med att myndigheten har fri entré kan museerna och deras samlingar besökas även om det inte finns möjlighet till kontant betalning. SFHM har under 2021 beslutat att inte längre tillhandahålla kontanter som betalningslösning. Bakgrunden är att såväl besökare som myndighet upplever att befintliga

betalningsmedel (betalkort och swish) fungerar väl samt att medarbetarnas arbetsmiljö blir säkrare genom att risken för rån och växelbedrägerier etc. försvinner.

I not 2 i resultaträkningen finns en detaljerad redovisning av övriga avgiftsintäkter som myndigheten disponerar.

Tabell 5 Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras enligt regleringsbrev (tkr)

	+/- t.o.m. 2019	+/- 2020	BUDGET Intäkter 2021	BUDGET Kostnader 2021	BUDGET +/- 2021	BUDGET Ack +/- utg 2021	Intäk- ter 2021	Kost- nader 2021	+/- 2021	Ack. +/- utgå. 2021
Verksamhet med full kostnadstäckning										
Försäljning av varor	58	0	2 000	-1 980	20	78	2 008	-2 035	-27	-27
Undersökningar, utredningar och andra tjänster	84	-370	2 500	-2 200	300	99	3 221	-3 073	147	-138
Summa	142	-285	4 500	-4 180	320	177	5 229	-5 108	120	-165
Övrig avgiftsbelagd verksamhet										
Entréer och visningar*			500			500	539			
Övrigt*			2 600			2 600	3 817			
			3 100			3 100	4 356			
TOTALA AVGIFTSINTÄKTER SOM DISPONERAS							9 585			

* Budget enligt SFHM:s regleringsbrev för 2021.

2.4 Lokalförsörjning

SFHM bedriver ett kontinuerligt arbete med att skapa en ändamålsenlig hållbar lokalförsörjning som tillgodoser behoven för den verksamhet som myndigheten bedriver. I detta arbete behöver flera aspekter tas hänsyn till såsom att skapa attraktiva och tillgängliga publika ytor för såväl besökare som den egna personalen samtidigt som ett effektivt och hållbart resursnyttjande säkerställs. En ytterligare faktor är att samtidigt ombesörja magasin som tillhandahåller en miljö anpassad för ett långsiktigt bevarande av samlingarna.

I Stockholm hyr SFHM lokaler av Statens fastighetsverk (SFV) med historisk koppling till den verksamhet som Armémuseum bedriver. I byggnaderna finns förutom museiverksamhet även bibliotek, kontorslokaler samt utrymmen avsedda för konservering av föremål. En extern restauratör bedriver en restaurang i anslutning till museet. Under året har arbetet inletts för att skapa ett effektivare nyttjande av lokalytorna vilket. Avsikten är att minska kontorsytorna och att skapa mer ändamålsenlig användning av de publika ytorna för att nå högre kostnadseffektivitet. Arbetet är långsiktigt och beräknas pågå under flera år framöver.

Flygvapenmuseum är geografiskt placerat i Malmslätt, Linköping där Specialfastigheter AB är hyresvärd. Även här inrymmer lokalerna såväl publika ytor med utställningar, utrymmen för pedagogisk verksamhet, bibliotek, arkiv samt kontor. Intill huvudbyggnaden ligger magasinslokaler och en verkstad för föremålsvård. I byggnaden finns även en restaurang som drivs av en extern restauratör.

Delar av museet är stängt sedan juni 2020 under tiden som arbetet med förstärkning av takstolarna i hall 1 och 2 har pågått. Anledning till åtgärden är att det hade identifierats att konstruktionen hade brister gällande konstruktion och bärlighet. I en publik byggnad där ett stort antal personer kan vistas samtidigt utgör detta en icke försumbar risk och fastighetsägaren Specialfastigheter beslutade därför att takstolarna skulle förstärkas och att taken samtidigt skulle läggas om. Arbetet som påbörjades hösten 2020 slutfördes under 2021. SFHM har under perioden erhållit hyresreduktion för den berörda ytan som inte varit möjlig att använda för det ändamål den är avsedd för.

I Frihamnen (Stockholm) hyr SFHM magasinslokaler för förvaring av merparten av Armémuseums permanenta samlingar. Lokalerna är inte helt ändamålsenliga och kontraktet är utgående under 2022. SFHM har därför under ett antal år arbetat med att hitta lösningar som är mer långsiktigt hållbara både förvaringsmässigt och ekonomiskt. Under 2021 slutfördes inflyttning i det magasin som hyrs i Tornby, Linköping för delar av samlingen. Under året ingicks även ett inriktningsavtal med Corem AB om att bygga en helt ny magasinslokal i Arlandastad med beräknad inflyttning under våren 2023. Det slutliga hyresavtal på 15 år som tecknades i slutet av december 2021 innebär att lokalerna kan tas i bruk från och med den 15 januari 2023. Arbetet pågår fortsatt för att hitta lösningar som på ett bra sätt tillgodoser SFHM:s behov av förvaring av fordon och mer skrymmande föremål.

I närhet till Flygvapenmuseum förvaras delar av museets samlingar i magasinerna Valvakan och Ljung. Utöver dessa magasin har myndigheten också samarbeten med andra aktörer i Strängnäs, Halmstad och Kristianstad.

Tabell 6 Lokalkostnader 2021 (tkr)

Hyresvärd	Hyra	El och värme	Reparation och underhåll	Övrigt	TOTALT	%
Statens fastighetsverk	17 548	754	24	1 030	19 356	44,9%
Stockholm hamn AB	3 867	41	-	-	3 908	9,1%
Specialfastigheter AB	14 472	1 043	70	1 072	16 656	38,7%
Ljungs Tegelbruk AB	370	17	-	-	388	0,9%
Valvakan AB	1 559	123	-	-	1 682	3,9%
Klövern Lisbeth AB	992	44	-	-	1 036	2,4%
Armé- Marin- och Flygfilm AMF-Film AB	60	-	-	-	60	0,1%
Summa lokalkostnader 2021	38 868	2 022	93	2 101	43 085	100,0%

Andel av tilldelat ramanslag 135 462 tkr **31,8%**

Andel av tilldelat ramanslag exkl Transfereringar (115 232 tkr) **37,4%**

2.5 Ersättningar enligt MU-avtalet

Enligt regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens försvarshistoriska museer ska myndigheten mot bakgrund av gällande avtal mellan staten och berörda konstnärsorganisationer om konstnärers medverkan och ersättning vid utställning av konstverk (MU-avtalet) särskilt redovisa utbetalda ersättningar till konstnärer som gjorts i enlighet med avtalet.

SFHM har under 2021 inte betalat ut några ersättningar till konstnärer enligt MU-avtalet.

3 Samlingsförvaltning

3.1 Bevara och tillgängliggöra

Resultatbedömning

Färdplanens inriktningsmål som kopplar till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende bevara och tillgängliggöra samlingarna är:

Vi ska dimensionera samlingen så vi ska kunna ta ansvar och tillgängliggöra mer så att det försvarshistoriska kulturarvet når hela landet.

SFHM bedömer att verksamheten inom området samlingsförvaltning har utvecklats vidare i en positiv riktning i förhållande till uppsatta mål utifrån de förutsättningar som myndigheten har kunnat påverka.

Fortsatt prioritet har getts åt de två pågående och fleråriga projekt som syftar till att dels förbättra standarden och öka kostnadseffektiviteten för förvaringen av myndighetens föremål, dels förbättra spårbarheten genom uppmärkning och registrering av återstående objekt i myndighetens samlingar som ännu inte registrerats. Ett viktigt led i detta arbete är att flytta Armémuseums samlingar från magasinet i Frihamnen, Stockholm till mer ändamålsenliga lokaler och att öka såväl andel registrerade som andel digitalt tillgängliggjorda föremål i de samlingar som anförts av myndigheten. Det så kallade registreringsprojektet på Flygvapenmuseum går in i slutfasen snabbare än ursprungligen planerat och vid utgången av nästa verksamhetsår beräknas merparten av samlingarna att vara registrerade. För att informera om registreringsprojektet producerades en film med titeln *100 000 föremål Flygvapenmuseum* som visats på Facebook och även finns på museets Youtube-kanal. Andelen registrerade objekt i permanenta samlingar uppgår nu till 97 procent, vilket väl överträffade målet för året som var satt till 68 procent.

Förutom det mer långsiktiga arbetet görs även fortlöpande insatser inom bevarande och tillgängliggörande. SFHM:s samlingar har berikats med ett antal nya föremål samtidigt som ett större antal föremål har gallrats. All insamling och gallring sker i enlighet med kriterierna i myndighetens insamlings- och gallringspolicy. Under året har 1 788 utgallrade föremål ur Armémuseums samlingar avyttrats. Föremålen har i första hand överlåtits till militärhistoriska museer inom SMHA-nätverket, vilket bidragit till att stärka det militärhistoriska kulturarvet i hela landet. Inom ramen för magasinshyten har 52 eldrör, som tidigare förvarades i magasin, flyttats till Artillerigården. I samband med den nya placeringen genomfördes vissa konservatorsinsatser. Från Flygvapenmuseums magasin har 1 977 oregistrerade föremål gallrats.

Med anledning av pandemin blev årets planerade inventeringar av utlånade föremål kraftigt begränsade. Inventeringarna är en del i det fortsatta arbetet med projektet *Säkra samlingar* och syftar till att identifiera och omhänderta potentiellt farliga föremål som lånats ut till andra museer och institutioner runt om i landet. Inventeringarna planeras att intensifieras under 2022.

Verksamheten inom samlingsförvaltning har uppfyllt samtliga uppsatta målindikatorer för 2021 med undantag för antalet användare av Digitalt Museum. Andelen registrerade och tillgängliggjorda objekt i permanenta samlingar² uppgår till 97 procent (mål 2021: >80 %) respektive 71 procent (mål 2021:

² SFHM delar in sina samlingar i permanenta samlingar och stödsamlingar i enlighet med den internationella standarden för samlingsförvaltning – Spectrum. Permanenta samlingar utgörs av formellt accederade objekt som

>60 %). Antalet tillgängliggjorda arkivfotografier har ökat med 12 procent (mål 2021: >11 %) jämfört med föregående år. Stödet till digitalisering av samlingarna i SMHA-museerna bedöms ha bidragit till att öka tillgängligheten till de olika försvarshistoriska samlingarna runt om i landet mot bakgrund av att både antalet tillgängliggjorda objekt och antal besökare på Digitalt Museum avseende SMHA har ökat jämfört med 2020.

SFHM bedömer sammanfattningsvis att såväl måluppfyllelse som kvalitet i verksamheten har varit god under 2021. Myndigheten har samtidigt insikt om att det arbete som återstår vad gäller förvaring, inventering, registrering och gallring av objekt kräver fortsatt långsiktig planering och tillgång till såväl ekonomiska resurser som kompetens för att kunna vidta de åtgärder som bedömts nödvändiga för att möta behoven.

Tabell 7 Volymuppgifter och indikatorer avseende Bevara och tillgängliggöra

Bevara och tillgängliggöra	2021	2020	2019
Registrering och vård			
Antal dataregistrerade föremålsposter, totalt*	130 896	130 137	131 568
Antal föremål som har fått vård/översyn under året	890	408	279
Utlån och depositioner			
Antal depositioner och utlån, totalt	3 120	3 275	3 599
Antal depositioner och utlån under året	21	31	83
Nyförvärv och gallring			
Antal nyförvärv av föremål under året	274	164	778
Antal gallrade föremål under året	2 994	1 393	1 663
Digitalt Museum			
Totalt antal publicerade poster på Digitalt Museum	121 531	117 193	114 312
-varav föremål	98 832	96 918	97 028
-varav fotografier	22 699	20 275	17 284
Antal besökare på Digitalt Museum	119 949	125 899	82 260
Antal sidvisningar på Digitalt Museum	345 641	387 010	416 576
Indikatorer			
Andel registrerade objekt i permanenta samlingar (>68 %)	97%	74%	-
Andel tillgängliggjorda objekt i permanenta samlingar (>50 %)	71%	53%	-
Ökning av antalet tillgängliggjorda arkivfotografier (>11 %)	12%	17%	-
Förändring av antal användare på Digitalt Museum (>+20 %)**	-5%	-	-
Resultat av egenkontroll genom stickprov (>90 %)**	-	-	99%

* De redovisade volymerna avser antal registrerade föremålsposter i samlingsdatabasen Primus. En post kan innehålla flera objekt.

** Indikatorn har införts under 2021 och därmed saknas jämförelsesiffror för föregående år.

*** Egenkontroll genom stickprov i samlingarna genomfördes inte under 2020–2021 p g a pandemin.

Bevara och förvara

Den systematiska tillsynen av de samlingar som anförtratts myndigheten har under 2021 i huvudsak genomförts enligt plan. Ett omfattande arbete har inletts för att förbättra förvaringsstandarden för myndighetens föremål enligt den handlingsplan som togs fram 2019 avseende myndighetens framtida och långsiktiga magasins- och förvaringsbehov. Som ett led i detta arbete lämnas magasinet i Frihamnen, Stockholm och Armémuseums samling med cirka 80 000 föremål kommer på sikt att vara

förvärvat av en organisation utifrån skrivna riktlinjer för förvärv. Stödsamlingar utgörs av objekt som inte har accederats och inte är en del av den permanenta samlingen. Stödsamlingar kan innehålla objekt som införskaffats/förvärvat för att stödja en utställning, användas på annat sätt i undervisningssyfte eller fotografier som tagits i dokumentationssyfte.

placerade i flera andra magasin. Arbetet som genomförs under ett flertal år innebär samtidigt en systematisk översyn och genomgång av föremålsbeståndet med moment som gallring, konditionsbedömning, konserveringsåtgärder, packning, transport och uppackning. Delar av samlingen har under 2021 flyttats till ett nytt magasin i Tornby, Linköping och knappt en tredjedel av magasinet i Frihamnen är därmed tömt. Arbetet har förlöpt väl, dock kräver en ny magasinlokal en viss anpassningstid varför åtgärder har vidtagits under året för att förbättra klimatet och förvaringen. I samband med arbetet inför flytt har uppdagats problem med textilätande skadedjur i magasinet i Frihamnen, och åtgärder har initierats för att hantera dessa problem.

SFHM:s myndighetsarkiv som tidigare förvarats i magasinet i Frihamnen har under året fått en mer ändamålsenlig klimatiserad förvaring i samarbete med stiftelsen Armé-, Marin- och Flygfilm (AMF arkiv). Under året har även foton och arkivmaterial som ingår i museisamlingen flyttats dit.

Arbetet med att säkra samlingarna har fortsatt bl.a. i samband med magasinsflytten där ett stort antal föremål konditionsbedömts och genom att gallrade föremål skickats för destruktions.

En av de stora utmaningarna under året har även varit att fortsätta inventera och se över den omfattande fordonssamling som myndigheten tog över från Försvarsmakten i samband med utredningen *Försvar i förvar (2005)* varav flertalet fordon är placerade på en rad olika platser runt om i landet. Målet med det nuvarande arbetet är att begränsa antalet fordon i denna samling så att myndigheten har ett adekvat antal för att kunna fullgöra sitt uppdrag. Under året har en första lista på fordon som bör ingå i samlingen tagits fram. Eftersom vissa ägarförhållanden emellertid är oklara för ett stort antal fordon varför kontakt har tagits med Försvarsmaktens militära fordonsregister (MIFOR) för att med deras hjälp klargöra ägarskapet. Avsikten är att kunna placera den framtida fordons-samlingen, med undantag för de fordon som är utställda vid myndighetens egna museer eller utlånade till andra museer, i en ändamålsenlig förvaringslokal.

I samband med förstärkningsarbetet avseende takstolarna i Flygvapenmuseums äldre utställnings-hallar har flera omflyttningar av luftfartyg genomförts. Bland de berörda luftfartygen finns ett antal världsunika flygplan med stort kulturhistoriskt värde. I ett av Flygvapenmuseums magasin har nya pallställ byggts ut under året vilket möjliggjort en mer ändamålsenlig förvaring av museets föremål.

Konservering och annan vård av objekt har skett inför utlån och utifrån uppkomna behov i övrigt. Vårdplaner har uppdaterats och magasinrutiner förbättrats. I samband med magasinsflytten har ett stort arbete lagts ned på preventivt konserveringsarbete, bl.a. har nya system för fjärrövervakning av klimat i magasin köpts in. Därutöver har ett antal tidigare magasinerade målningar konserverats och tillgängliggjorts bl.a. i utställningarna.

I samband med Flygvapenmuseums registreringsprojekt har inregistrerade föremål fått en mer ändamålsenlig förvaring. Betydande åtgärder för att förbättra arbetsmiljön har samtidigt genomförts i flera av magasinerna, vilket har möjliggjort ett mer aktivt arbete på plats i museets externa magasin.

Under verksamhetsåret har tre restaureringsprojekt pågått. Restaureringen av J 26, P-51 Mustang, som påbörjades under 2020 har slutförts under 2021 och har framför allt innefattat målning och märkning. Arbetet med TP 81, Grumman Goose, genomförs av ideella krafter på två platser. Den ena gruppen arbetar i museets verkstad och den andra gruppen arbetar i Tullinge, Stockholm. Båda grupperna arbetar ideellt och tillför årligen en stor mängd av både kunskap och tid till Flygvapenmuseums verksamhet. Arbetet med att färdigställa Kommandoplatzbilen, en buss med funktion som flygledartorn, har fortsatt i samarbete med Marktelegruppen som arbetar ideellt.

Klimatkontroller görs årligen och klimatet mäts kontinuerligt i samtliga lokaler där föremål förvaras. De regelbundna skadedjurskontrollerna har utökats så att även arbets- och utställningslokaler ingår förutom magasin.

Kontrollera och bearbeta

Arbetet med nyregistrering av föremål i Flygvapenmuseums samlingar har under året i huvudsak genomförts enligt plan. En del anpassningar i arbetet har behövts genomföras på grund av pandemin vilket har påverkat utfallet något. Sammanlagt har 1 529 föremål registrerats under året och ett större antal föremål har föreslagits för gallring och överlåtelse till annan institution eller lämnats till destruktions.

Förutom nyregistrering av föremål har Armémuseum och Flygvapenmuseum arbetat med uppdatering och förbättring av informationen om befintliga poster och bortrensning av dubblettposter. Föremålsposter har bl.a. försetts med hänvisningar till arkivmaterial och förvärvsbeslut samt med information om föremålens kondition i enlighet med den metodik som utvecklades i samband med projektet *Säkra samlingar* vilket bedrevs under åren 2018–2020. Kvalitetshöjningen i föremålsdatabasens metadata förbättrar förutsättningar för framtida forskning och förädling av myndighetens samlingar.

Årets arbete med registrering och förbättring av befintliga poster i samlingsdatabasen bedöms sammantaget ha resulterat i ytterligare ökad säkerhet och bättre kontroll av de samlingar som anförtratts myndigheten.

Vid utgången av 2021 hade sammanlagt 130 896 föremålsposter registrerats i Primus (130 137 föremålsposter år 2020) vilket motsvarar en ökning med knappt 1 procent jämfört med föregående år. Anledningen till den marginella förändringen är att trots ett stort antal nyregistrerade föremål har även många föremål gallrats. Vidare har åtskilliga dubblettposter i samlingsdatabasen har åtgärdats under året.

Med anledning av pandemin har planerade inventeringar av utlånade föremål behövt förskjutas ytterligare i tiden och planeras att genomföras så snart läget så tillåter. Av samma anledning genomfördes inte heller SFHM:s egenkontroll genom stickprov av föremål och deras placeringar i Armémuseums och Flygvapenmuseums utställningar och magasin. Arbetet för att säkerställa en korrekt och säker förvaring av föremål har fortsatt avseende vapen som används för museala syften inom det försvarshistoriska området, vilket beskrivs närmare i avsnitt 1.4 under Styrning och stöd genom gemensamma processer och arbetssätt.

SFHM:s arbete med digitalisering av arkivsamlingarna har under 2021 skett dels i samarbete med Stiftelsen föremålsvård i Kiruna (SFMV), dels genom interna digitaliseringsinsatser. Det fortlöpande samarbetet med SFMV har under året inriktats på att skanna analoga fotografier av olika material från museisamlingarna, bl.a. från den gamla flygflottiljen F8.

Bland de interna insatserna ingick bl.a. digitalisering av föremålsrelaterade handlingar, fortsatt skanning av trofékatalogen samt arbete att fotografera de äldre och mer ömtåliga delarna av ritningssamlingen. Därutöver har arbetet med att ordna dokumentation av enskilda flygfarkoster och förtecknandet av enskilda personarkiv fortsatt.

Registrerade delar av Armémuseums och Flygvapenmuseums arkiv- och föremålssamlingar görs tillgängliga för allmänheten genom Digitalt Museum. De delar av myndighetens samlingar som har digitaliserats är även tillgängliga för en bredare publik genom att de är anslutna till Riksantikvarieämbetets webbservice K-samsök och den europeiska webbtjänsten Europeana som tillgängliggör europeiskt kulturarv.

SFHM:s föremålssamlingar har under 2021 berikats med ett antal nya objekt även om pandemin och magasinsflytten påverkat insamlingsarbetet negativt. Även frågan om rättslig grund för överföringar av materiel från Försvarsmakten till museiändamål påverkar insamlingsarbetet. Under året har vissa förvärv gjorts, bl.a. uniformer, mindre flygplansdelar och en trälåda som har en intressant historia kopplad till permitenttrafiken under andra världskriget. Lådan kommer från en lokförare och dess historia kommer dokumenteras genom intervjuer med de personer som skänkt den till Armémuseum. Förhoppningen är att genom denna enkla låda kunna berätta en intressant och lärorik berättelse om en omdiskuterad företeelse i svensk historia. Samtliga förvärv har skett i enlighet med myndighetens policy för insamling och gallring.

Låna ut och överlåta

SFHM:s samlingar tilldrar sig ett stort intresse från andra museer och institutioner både i Sverige och utomlands. Med hjälp av utlån till lokala museer sprids kunskap om föremålen vilket bidrar till att nå

nya grupper och besökare i hela landet.³ Utlån är dessutom viktiga för SFHM eftersom många föremål av utrymmesskal inte kan visas i Armémuseums och Flygvapenmuseums lokaler eller ryms i befintliga magasin.

Utlåningsverksamheten har under 2021 varit kraftigt begränsad på grund av magasinshyten. En utredning har gjorts av Flygvapenmuseums lån till museer runt om i Europa, som bl.a. har innefattat status avseende avtalsförhållanden och slutanvändarintyg samt förslag till fortsatt förvaltning av avtalen. Reservdelar till flygande luftfartyg har lånats ut till bland andra Swedish Air Force Historic Flight, Saab AB och Heritage Air Service i UK, vilket har bidragit till att hålla flygplanen luftvärdiga. Utlån har även skett till flera pågående projekt som syftar till att göra historiska flygplan luftvärdiga. Reservdelar har bl.a. lånats till F 21 museum, F 11 museum och Musée de l'Air et de l'Espace i Frankrike där utställda flygplan har kompletterats.

Flygvapenmuseum stöttar föreningen Warbirds of Sweden i deras arbete med att göra ett jaktflygplan av typen J 22 luftvärdigt. Föreningen får tillgång till Flygvapenmuseums J 22:a för uppmätningar och kontroller och på så vis skapar Flygvapenmuseum egen kunskap om flygplanstypen. Projektet bidrar till ett levande, rörligt kulturarv som kommer att tillföra ett stort upplevelsevärde för allmänheten.

Vid filmspelning på Krigsflygfält 16 deltog Flygvapenmuseums B 17 som opereras av Saab AB samt en radiobuss av typen TMR 8 som är utlånad till Arboga Elektronikhistoriska Förening. Filmresultatet är en 360 video som beskriver ett uppdrag som genomförs under andra världskriget.

Sammanlagt har Armémuseum och Flygvapenmuseum 3 120 utlånade föremål.

Med stöd av förordning (2017:564) om statliga museers förfoganden över museiföremål har SFHM överlåtit ett stort antal objekt vilka bedömts ha ett begränsat kulturhistoriskt och vetenskapligt värde. Bland de överlåtna objekten kan nämnas ett antal äldre delar till flygplan som överlåts till bl.a. föreningen Warbirds of Sweden för arbetet med att göra ett exemplar av jaktflygplanet J 22 luftvärdigt.

I samband med flytten från magasinet i Frihamnen har också ett antal föremål identifierats som möjliga att gallras ur samlingen. Föremålen erbjuds i ett första skede till museer inom det allmänna museiväsendet eller andra ideella kulturarvsorganisationer. Om dessa inte är intresserade av föremålen försäljs de. I händelse av att det inte gått att hitta ny hemvist för föremålen trots dessa ansträngningar skickas de kvarvarande föremålen till destruktion.

Stödja andra och verka för att kulturen ska komma fler till del i hela landet

Myndigheten ska särskilt hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten samt driva och stödja utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet samt stödja samlingar av militär art i Sverige.

2 § 2-3 p förordning (2007:1178) med instruktion för Statens försvarshistoriska museer

Statens försvarshistoriska museer ska, med utgångspunkt i 11 § museilagen (2017:563), redovisa myndighetens insatser och resultat av arbetet för att kulturen ska komma fler till del i hela landet.

Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens försvarshistoriska museer

SFHM bedömer att de insatser som gjorts under 2021 har bidragit till att det försvarshistoriska kulturarvet fortsätter att komma fler till del i hela landet. Myndigheten har fortsatt att ge kunskapsstöd i frågor som rör samlingsförvaltning till försvarshistoriska museiverksamheter runt om i landet. En viktig del av stödet är att SFHM tillhandahåller och administrerar samlingsdatabasen Primus till SMHA-museerna för att stödja dem i arbetet med uppordning och digitalisering av sina samlingar. Detta stöd omfattar också att ge museerna utbildning i Primus, vilket under året skedde på

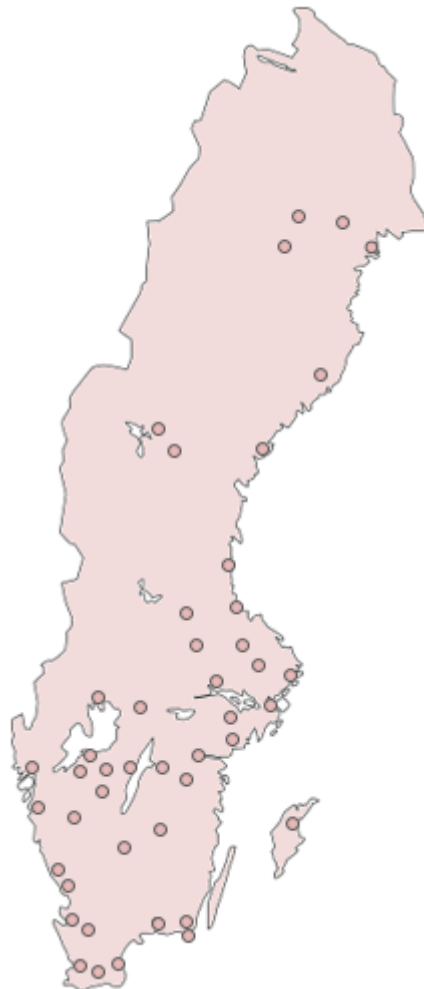
³ Mål i regleringsbrevet för 2021.

två museer vid två tillfällen. Under året har registrering av föremål och fotografier och publicering på Digitalt Museum fortsatt hos SMHA-museerna. Totalt har antalet poster i samlingsdatabasen för SMHA-museerna ökat med drygt 30 procent till 146 992 poster (112 791 år 2020) varav 85 603 (80 740 år 2020) nu är tillgängliga på Digitalt Museum. Det sammanlagda antalet besökare för SMHA-museerna på Digitalt Museum har ökat till 95 283 (89 256 år 2020) samtidigt som det sammanlagda antalet sidvisningar även i år har minskat något till 201 085 (222 324 år 2020).

Utöver det kunskapsstöd som ges till SMHA-museerna arbetar SFHM även med att öka och bredda användningen av Armémuseums och Flygvapenmuseums samlingar med syftet att samlingarna ska komma fler till del i hela landet. Åtgärderna består bl.a. av utlån och depositioner till andra institutioner, digitalisering av samlingarna samt de nya digitala kanalerna Kulturpunkt och minnen.se som tillsammans med Digitalt Museum ingår i det digitala ekosystem som bl.a. är uppbyggt kring samlingsdatabasen Primus. Armémuseum och Flygvapenmuseum ger fortlöpande stöd till museer som efterfrågar museets experthjälp.

Därutöver samverkar SFHM med andra i syfte att kulturen ska komma fler till del i hela landet. Den redovisning som lämnas under avsnitten 1.7 Samverkan med andra myndigheter och aktörer, om digitalisering och utlån under Kontrollera och bearbeta respektive Låna ut och överlåta i detta avsnitt samt om digitala produktioner och tillgängliggörande under 4.2 Upplevelsebaserat lärande och 4.3 Kunskapsservice och FoU är relevant även för denna återskapning.

”Museerna och museihuvudmännen ska samverka i syfte att ge alla tillgång till museernas samlade resurser, bl.a. genom att ställa föremål ur de egna samlingarna till varandras förfogande.”
11 § museilagen (2017:563)

Figur 2 Ett urval av platser runt om i landet där delar av SFHM:s samlingar tillgängliggörs för allmänheten genom bl.a. utlån till museer och andra institutioner.

4 Publik verksamhet

4.1 Värdskap och besöksservice

Resultatbedömning

Det inriktningsmål som är kopplat till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende Värdskap och besöksservice är:

Vi ska sätta användarna i centrum, vara tillgängliga och angelägna för fler.

Verksamheten inom värdskap och besöksservice har påverkats kraftigt av att Armémuseum och Flygvapenmuseum var stängda för besökare fram till 15 april med anledning av pandemin. I samband med öppnandet av museerna infördes restriktioner och anpassningar för att uppfylla kraven i förordning (2021:8) om särskilda begränsningar för att förhindra spridningen av sjukdomen covid-19 och Folkhälsomyndighetens föreskrifter. Restriktionerna har bl.a. inneburit att besökarantalet begränsades kraftigt och att åtgärder vidtogs för att minimera risken för trängsel. Flygvapenmuseum har även haft krav på förbokning av besök till olika slot-tider, en åtgärd Armémuseum inte behövt införa då förutsättningarna för myndighetens båda museer skiljer sig åt.

Det minskade antalet besökare har även påverkat förutsättningarna att bedriva såväl butiks- som konferensverksamhet. Efter att restriktionerna lättades något i slutet av september ökade antalet besökare successivt, liksom skolverksamhet och bokade konferensgrupper. Antalet verksamhetsbesökare är emellertid fortfarande betydligt lägre än före pandemin.

SFHM använder i allt större utsträckning de möjligheter som olika digitala kanaler ger för att sprida kunskap om det försvarshistoriska kulturarvet och antalet följare på olika sociala medier har stadigt ökat under åren. Det digitala utbudet hade under 2021 en fortsatt stor betydelse eftersom det möjliggör att tillgängliggöra kunskap för fler användare oavsett var de fysiskt befinner sig. En viktig händelse under året var att myndigheten lanserade nya webbplatser med en mer modern utformning och som uppfyller kraven på tillgänglighet för digitala medier.

Det totala antalet följare på myndighetens olika Facebook-sidor ökade med drygt 3 procent jämfört med föregående år. Det totala antalet besök på SFHM:s webbplatser ökade med 5 procent till knappt 240 000 besök och bedöms bero på att besökarna till stor del brukar använda webbplatserna för att hämta information inför fysiska besök.

Armémuseum och Flygvapenmuseum arbetar kontinuerligt med att utveckla verksamheten och anpassa den efter sina olika besöksgrupper. Ett sätt att bedöma besökarnas upplevelse av det personliga mötet på museerna är att använda resultatet från MYKA-enkäterna avseende bemötande och service. Årets resultat visar att drygt 96 procent av de besökare som svarat på enkäterna (96 % år 2020) gav högsta eller näst högsta betyg avseende bemötande och service.

Verksamheten inom värdskap och besöksservice har ökat i jämförelse med 2020. Antalet verksamhetsbesökare ökade med 18 procent (till 103 499 personer). Särskilt glädjande är att antalet besökare under 19 år ökade med 14 procent (till 33 113 personer) vilket är en viss indikation att de unga besökarna börjar komma tillbaka till museerna. Dock var antalet skolverksamhet på samma nivå som under 2020. Resultatet av myndighetens besöksundersökningar visar att andelen nöjda eller mycket nöjda besökare som svarat på enkäterna uppgick till knappt 97 procent (mål 2021: >80 %). Även de insatser som under året vidtagits i tillgänglighetsarbetet har gett resultat. SFHM:s resultat i Myndigheten för delaktighets självskattningsverktyg *Fokus delaktighet* ökade till 78 procent (mål 2021: >72 %).

Utifrån de förutsättningar som myndigheten kunnat påverka bedömer SFHM att måluppfyllelsen i den publika verksamheten sammanlagt varit god i förhållande till uppsatta mål med bl.a. en positiv besöksutveckling på museerna trots omfattande begränsningar till följd av pandemin.

Tabell 8 Volymuppgifter och indikatorer avseende Värdskap och besöksservice

Värdskap och besöksservice	2021	2020	2019
Antal besökare*			
Antal anläggningsbesökare	273 789	213 359	393 380
Antal verksamhetsbesökare	103 499	87 775	282 997
Antal besökare under 19 år	33 113	29 070	84 426
Webb och sociala medier**			
Antal besökare på webbplatser	239 738	228 062	258 475
Antal följare på Facebook	52 218	50 620	43 719
Indikatorer			
Förändring av antalet verksamhetsbesökare (>+12 %)	18%	-69%	
Andelen nöjda eller mycket nöjda besökare (>80 %)**	97%	98%	95%
Resultat tillgänglighetsarbete, Fokus delaktighet (>72 %)	78%	72%	70%

*Indelning av besökare i verksamhetsbesökare och anläggningsbesökare följer rekommendationerna från Myndigheten för kulturanalys (MYKA).

**Avser det sammanlagda antalet besökare på armemuseum.se, flygvapenmuseum.se, smha.se och sfhm.se samt det sammanlagda antalet följare på myndighetens olika Facebook-sidor. Antalet besökare på Digitalt Museum (digitaltmuseum.se), där museerna tillgängliggör föremål och fotografier ur samlingarna, redovisas under 3.1 Bevara och tillgängliggöra.

***Den redovisade uppgiften avser andelen besökare som svarat nöjd eller mycket nöjd på frågan om nöjdheten överlag med museibesöket i MYKA-enkäterna.

Besöksservice och besöksutveckling

SFHM följer de rekommendationer som ges av MYKA vad gäller indelning av besökare i anläggningsbesökare och verksamhetsbesökare. Antalet anläggningsbesökare avser således det totala antalet besökare, det vill säga de besökare som besöker någon del av museernas anläggningar såväl inomhus som utomhus. Antalet verksamhetsbesökare avser besökare till den publika verksamheten.⁴

Det totala antalet besökare hos Armémuseum och Flygvapenmuseum ökade under året med 28 procent. Antalet verksamhetsbesökare ökade med totalt 18 procent, något mer än det uppsatta målet på 12 procent för året. Besökarantalet har dock påverkats kraftigt av att museerna höll stängt under årets första månader, samt begränsningarna i antalet tillåtna besökare som en följd av restriktionerna. Under hösten har antalet besökare successivt ökat.

På Flygvapenmuseum har delar av basutställningarna varit stängda under hela året, som en följd av den förstärkning av takstolarna som har genomförts i museets äldre hallar. Science centret Flyglabbet kunde återöppnas i slutet av oktober och lockade ett stort antal besökare, framför allt i de yngre åldrarna. Antalet öppna dagar har också varit reducerat till fem dagar i veckan på grund av ombyggnationen. I likhet med föregående år har Flygvapenmuseum bedrivit viss verksamhet utomhus och fortsatt bygga ut uteplatserna med fler bord så att besökarna kunnat inta medhavd eller köpt fika och lunch och därmed gjort det möjligt att i större omfattning "fika-med-fakta". Experimentshower

⁴ Armémuseum och Flygvapenmuseum registrerar varje besökare manuellt. Antalet anläggningsbesökare baserar sig dels på den manuella registreringen, dels på besöksräknare som finns vid entréerna till respektive museums restaurang.

och pyssel för barn har genomförts utomhus under sommarmånaderna. Den nya lekmiljön Leklanda som öppnade på Flygvapenmuseums framsida i slutet av juni lockade många besökare.

Även Armémuseum har begränsat sina öppettider med 1 timme om dagen och periodvis tagit bort den förlängda öppettiden på tisdagskvällar. Under sportlovet bedrevs även viss pedagogisk verksamhet utomhus som lockade ett relativt stort antal personer. Som en följd av arbetet med magasinsflytten har också 52 eldrör flyttats till Artillerigården och konserveringsarbetet av dessa har genomförts utomhus och publikt, något som lockat en mängd besökare som visat stort intresse för arbetet.

Resultaten av de enkäter som SFHM genomför i samarbete med Myndigheten för Kulturanalys visar att de besökare som svarat på enkäterna gav höga betyg på frågan om bemötande och service (se nedan under Resultat av brukarundersökningar för mer detaljerad information om enkäterna). 79 procent av besökarna (79 procent år 2020) gav högsta betyg och drygt 17 procent av besökarna (17 procent år 2019) gav näst högsta betyg.

För Armémuseum ökade det totala antalet besökare med 44 125 personer till 193 369 besökare (149 244 år 2020) vilket motsvarar en ökning med 30 procent jämfört med föregående år. Antalet verksamhetsbesökare ökade med 6 procent till 45 540 (41 897 år 2020).

För Flygvapenmuseum ökade det totala antalet besökare med 16 305 personer till 80 420 besökare (64 115 år 2020) vilket motsvarar en ökning med 25 procent jämfört med föregående år. Antalet verksamhetsbesökare ökade med 29 procent till 58 959 (45 878 år 2020).

Resultat av brukarundersökningar

Från och med 2019 använder sig SFHM enbart av de enkäter som Myndigheten för Kulturanalys (MYKA) tillhandahåller i stället för att genomföra egna övergripande brukarundersökningar. För att få fram ett mer ändamålsenligt och bättre underlag har MYKA-enkäterna kompletterats utifrån SFHM:s behov och önskemål genom att frågor om bl.a. nöjdhet och tillgänglighet har lagts till. För att kunna dra mer generella slutsatser av publikundersökningarna följer SFHM de anvisningar som MYKA har tagit fram för genomförande av undersökningarna, bl.a. genom att säkerställa att minst 500 intervjuer med svenska besökare per museum har genomförts under 2021. Andelen som svarar på MYKA-enkäterna varierar något beroende på fråga men ligger på drygt 53 procent avseende de frågor som inte är obligatoriska.

Resultaten av enkäterna visar att närmare 98 procent av de besökare som besvarat enkäten på Armémuseum och närmare 95 procent av de besökare som besvarat enkäten på Flygvapenmuseum överlag är nöjda eller mycket nöjda med sitt museibesök. Motsvarande siffror för förra året var 99 procent respektive 95 procent vilket innebär andelen nöjda eller mycket nöjda besökare på museerna inte förändrats nämnvärt trots begränsningarna av aktiviteter och visningar i det publika utbudet.

På frågan om de tror att de kommer att rekommendera vänner och bekanta att besöka museet svarar drygt 70 procent av Armémuseums besökare och närmare 79 procent av Flygvapenmuseums besökare "Absolut". Motsvarande siffror för förra året var 69 procent respektive 85 procent. Andelen som svarar nej på frågan om de besökt museet tidigare, dvs. andelen nya besökare, uppgår till drygt 48 procent på Armémuseum och närmare 54 procent på Flygvapenmuseum. Motsvarande siffror för förra året var 47 procent respektive 28 procent vilket innebär en kraftig ökning av förstagångsbesökare på Flygvapenmuseum.

Båda museerna visar därutöver en stor ökning av andelen besökare från övriga Sverige samtidigt som andelen utländska besökare minskat med drygt 10 procentenheter på Armémuseum medan däremot Flygvapenmuseum visar på en ökning på drygt två procentenheter. En sannolik orsak till detta är att pandemin påverkat semestervanorna, bl.a. genom att fler valt att spendera semestern i Sverige. Även andelen besökare som inte besökt något museum de senaste 12 månaderna har ökat kraftigt.

Tabell 9 Kön, ålder, utbildningsnivå, geografisk hemvist och museibesöksvanor för besökare på Statens försvarshistoriska museer

	Armémuseum		Flygvapenmuseum	
	2021	2020	2021	2020
Kön				
Kvinna	36,7%	37,5%	38,7%	41,9%
Man	60,9%	61,7%	52,0%	45,8%
Ålder				
0-18 år	9,6%	12,4%	23,7%	27,8%
19-29 år	15,6%	24,0%	12,7%	10,9%
30-44 år	18,0%	25,8%	16,7%	19,6%
45-64 år	22,0%	23,4%	23,1%	12,1%
65 år eller äldre	8,8%	5,9%	11,1%	8,6%
Utbildning				
Eftergymnasial utbildning (högskola/universitet)	63,0%	63,5%	59,2%	63,1%
Gymnasieskola	30,6%	31,1%	28,2%	28,2%
Grundskola eller kortare	4,8%	5,0%	9,4%	5,4%
Geografisk hemvist				
Länet	45,9%	49,0%	25,2%	49,7%
Övriga Sverige	38,4%	24,2%	59,5%	37,2%
Övriga världen	15,7%	26,8%	15,3%	13,1%
Museibesöksvanor (exkl. "Ej svar")				
Fler än 10 besök senaste 12 månaderna	3,2%	10,2%	2,5%	7,0%
4-10 besök senaste 12 månaderna	16,7%	20,6%	11,8%	16,9%
1-3 besök senaste 12 månaderna	54,6%	59,2%	47,9%	61,4%
0 besök senaste 12 månaderna	25,6%	10,0%	37,9%	14,7%

Butik- och konferensverksamhet

SFHM:s två museibutiker utgör en del av helhetsupplevelsen vid ett besök på Armémuseum eller Flygvapenmuseum. Utbudet av varor i butikerna har inriktats mot museernas identifierade målgrupper och består av olika typer av profilprodukter för respektive museum samt andra varor med nära koppling till verksamheten. Syftet är att erbjuda besökarna varor med anknytning till museernas innehåll och ämnesområde som uppmuntrar till fördjupning, fortsatt intresse och återbesök.

På grund av pandemin har museibutikerna varit stängda för besökare under delar av året vilket påverkat resultatet. Däremot har delar av museibutikernas utbud under året gjorts tillgängligt för beställning via museernas webbplatser. Utfallet redovisas närmare i avsnitt 2.3 Avgiftsbelagd verksamhet.

Konferensverksamheten som Armémuseum och Flygvapenmuseum bedriver för att nå ut med sin museiverksamhet till föreningar, företag och andra aktörer i det civila samhället, har fram till mitten på april i stort sett varit obefintlig på grund av pandemin. En viss återhämtning har skett jämfört med föregående år, men motsvarar endast cirka 11 procent av beläggningen jämfört med år 2019.

Information och kommunikation

Det viktigaste verktyget för att informera om myndighetens verksamhet är SFHM:s fyra webbplatser. En viktig händelse under året var att myndigheten lanserade nya webbplatser. Nyckelorden i utvecklingen var "Modern, tillgänglig och med den digitala besökaren i fokus".

Webbplatserna lanserades till höstlovet 2021, med nya utseenden och för SFHM nytt s.k. CMS-verktyg. Alla nya webbplatser är byggda i det licensfria verktyget Wordpress för att underlätta samverkan utanför myndigheten, ge mer resurser till kontinuerlig utveckling och att minska sårbarheten. Grunden bygger på etablerad programvara vilket underlättar för samarbete med externa parter och leder till minskad sårbarhet genom att beroendet av en specifik leverantör minskat. De nya webbplatserna är helt och hållet responsiva så att mobilanvändaren får samma upplevelse som datoranvändaren. Innehållet ska spegla det innehåll som den fysiska besökaren kan uppleva i museerna. Ett besök på webbplatsen ska ge mer än bara besöksservice, det ska även kunna möta dagens digitala behov av kunskap och upplevelser hos olika målgrupper.

Förutom den myndighetsgemensamma webbplatsen sfhm.se har respektive museum sin egen webbplats (armemuseum.se och flygvapenmuseum.se). SFHM ansvarar även för den gemensamma webbplatsen smha.se som används för att informera om och marknadsföra varumärket Sveriges militärhistoriska arv – Upplevelsemuseer (SMHA). Förutom att ansvara för den gemensamma SMHA-webbplatsen ansvarar SFHM även för övrig samlad marknadsföring av varumärket SMHA.

Armémuseums webbplats hade 102 141 besökare (104 351 år 2020) vilket är en minskning med 2 procent jämfört med föregående år. Flygvapenmuseums webbplats hade 116 797 besökare (106 801 år 2020) vilket är en ökning med 9 procent jämfört med föregående år. SMHA:s webbplats hade 644 besökare (2 118 år 2020 och 23 359 år 2019) vilket är en minskning med knappt 70 procent jämfört med föregående år och en än större nedgång jämfört med 2019. Förändringen beror till stor del på att SMHA:s webbplats har flyttats och nu ligger direkt under SFHM:s webbplats. Besöksantalet på SFHM:s webbplats har i stället ökat och uppgick år 2021 till 20 156 besökare (jämfört med 14 792 besökare år 2020), en ökning med 36 procent.

De digitala besökarna som möter Armémuseum och Flygvapenmuseum i sociala medier är en allt viktigare målgrupp och myndigheten arbetar aktivt med varumärkena i flera sociala mediekanalet, framför allt på Facebook men även på Youtube och Instagram. Det handlar främst om att sprida kunskap inom myndighetens verksamhetsområde och svara på frågor men även om att informera om kommande aktiviteter på museerna. Under 2021 har arbetet inriktats på att sprida information om olika digitala kunskapsproduktioner som producerats av museerna. Exempel på populära inslag på sociala medier har varit Armémuseums inlägg om *Soldaten i fält - tjänst vintertid 1956* samt Flygvapenmuseums inlägg om *Merlimotorn*.

Det ökade utbudet av digitala kunskapsresurser och det aktiva arbetet i sociala medier har resulterat i ett ökat antal följare i olika kanaler. Antalet följare på myndighetens olika Facebook-sidor ökar stadigt och uppgick vid utgången av 2021 till totalt 52 218 (50 620 år 2019) vilket är en ökning med drygt 3 procent jämfört med föregående år. Se även avsnitt 1.2 Verksamhetsutveckling 2021 om myndighetens arbete med att utveckla kommunikation och kunskapsförmedling genom olika digitala medier och kanaler.

Tillgänglighet i publik verksamhet

SFHM genomför kontinuerligt åtgärder för att förbättra tillgängligheten för personer med olika funktionsnedsättningar vilket ingår i myndighetens uppdrag att tillgängliggöra det försvarshistoriska kulturarvet för allmänheten. Under året har SFHM tagit experthjälp från bl.a. Funktionsrätt Östergötland för att få råd med att förbättra Flygvapenmuseums tillgänglighet i samband med de pågående utvecklingsprojekten. Armémuseum och Flygvapenmuseum har erbjudit tillgänglighetsanpassade visningar och tillgänglighetsförbättringar är även ett prioriterat område i prövningen av nya idéer i myndighetens idéråd för nya aktiviteter inom verksamheten samt vid prövningen av ansökningar om projektbidrag från SMHA-museerna.

SFHM har fortsatt att arbeta mer systematiskt med tillgänglighetsfrågor utifrån den handlingsplan som fastställdes 2019. Arbetet med att ta fram en ny policy för tillgänglighet avslutades våren 2021 och arbetet fortsatte med att ta fram riktlinjer för tillgänglighet, som beräknas vara klart våren 2022 (se även avsnitt 1.4). Policyn är vägledande för hur myndigheten förhåller sig till tillgänglighetsområdet ur ett brett perspektiv och med särskilt fokus på att undanröja hinder för personer med funktionsnedsättning. Utgångspunkten för arbetet är att SFHM:s verksamheter är till för alla och att myndigheten ska arbeta såväl kort- som långsiktigt för att skapa förutsättningar för alla, oavsett

förmåga, att tillgodogöra sig SFHM:s verksamheter. Arbetet går i linje med myndighetens instruktion och inriktningsmål.

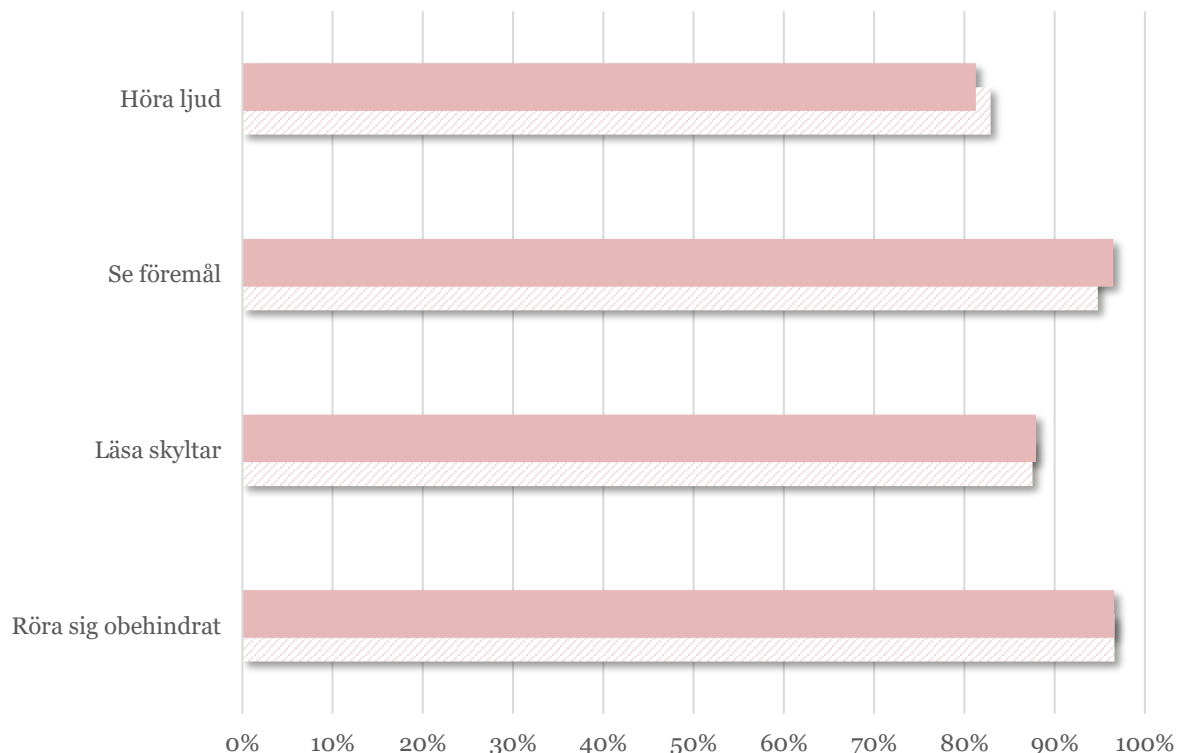
SFHM har under 2021 vidtagit nya åtgärder för att öka tillgängligheten, bl.a. genom att förse de digitala produktionerna med undertexter och genom att fortsätta förbättra belysningen i delar av Armémuseums publika lokaler. I utvecklingen av nya lekmiljön Leklanda och uppgraderingen av science centret Flyglabbet har Flygvapenmuseum tagit hjälp av Funktionsrätt Östergötland och KFUM Funkis.

SFHM:s nya webbplatser som beskrivs ovan efterlever kraven i lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service och kommer att kompletteras med tillgänglighetsdeklarationer. Under hösten startade ett pilotprojekt om immersiva medier som bl.a. ska pröva tillgänglighetsaspekter för digitala produktioner på webben.

I den årliga rapporteringen till Myndigheten för delaktighet har självskattningsverktyget *Fokus delaktighet* använts för att utvärdera det löpande tillgänglighetsarbetet. SFHM uppnådde 2021 ett övergripande värde om 78 procent (72 % år 2020).

I de MYKA-enkäter som genomförs ställer SFHM även frågor om hur besökarna upplever tillgängligheten i vissa avseenden. I figur 3 nedan framgår att en stor andel av de som besvarat enkäterna svarar bra eller mycket bra på frågan om hur pass väl de tycker att museet är anpassat för dem när det gäller att höra ljud och se föremål som ingår i utställningarna samt att läsa skyltar och röra sig obehindrat i museet.

Figur 3 Besökarnas upplevelse av tillgänglighet i samband med museibesöket enligt MYKA-enkäterna (värden för 2020 visas i underliggande staplar)

4.2 Upplevelsebaserat lärande

Resultatbedömning

De inriktningsmål som är kopplade till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende Upplevelsebaserat lärande är:

Vi ska dela kunskap generöst, skapa lärande och reflektion kring samtid och framtid genom historien.

Vi ska sätta användarna i centrum, vara tillgängliga och anslutna för fler.

SFHM bedömer sammanfattningsvis att såväl måluppfyllelse som kvalitet i verksamheten har varit god under 2021 utifrån de förutsättningar som myndigheten har kunnat påverka. Möjligheterna till visningar för såväl allmänhet som skolgrupper och programaktiviteter har begränsats kraftigt till följd av pandemin men museerna har så långt det varit möjligt kompenserat detta genom ett ökat utbud av digitala produktioner som tillgängliggjorts via sociala medier och andra digitala kanaler. Fler aktiviteter utomhus har också bidragit till att upprätthålla en verksamhet trots begränsande restriktioner.

Armémuseums och Flygvapenmuseums utställningar är centrala för den publika verksamheten och utställningsprojekten är ofta omfattande och kräver stora arbetsinsatser. Myndigheten har under året därför inlett arbetet med att mer långsiktigt säkra styrning och kvalitet i utställningsverksamheten. Som en del i detta arbete har museerna börjat ta fram fleråriga planer för utställningsprojekt. SFHM har inlett ett större flerårigt projekt att bygga en ny basutställning i Flygvapenmuseum som beräknas öppnas våren 2023. Den egenproducerade tillfälliga utställningen *I rikets hemliga tjänst* återöppnades på våren vid Armémuseum efter att ha varit stängd på grund av pandemin.

SFHM har sedan 2019 en myndighetsgemensam idéprocess för att säkra att inriktningsmålen i myndighetens färdplan får genomslag i hela den publika verksamheten. Syftet är bl.a. att utställningar, programaktiviteter och visningskoncept ska baseras på olika målgruppers behov, ha koppling till samtida frågor och ske i samarbete med externa aktörer för att skapa en ökad grad av utifrånperspektiv. Årets arbete för att förbättra och vidareutveckla processen beskrivs närmare i avsnitt 1.4.

Verksamheten inom upplevelsebaserat lärande har uppfyllt samtliga mål för 2021 även om antalet publika aktiviteter kraftigt påverkats och fått justeras på grund av pandemin. Omställningen till digital produktion har resulterat i 33 digitala produktioner i form av bl.a. visningar och föredrag. Flera av de digitala produktionerna har tagits fram för att möta den unga publikens behov. Genom att arbeta med försvarshistoriskt innehåll i olika digitala former ökar tillgängligheten inte bara genom att användare i hela landet kan ta del av innehållet utan även genom att användarna kan välja den eller de former som passar just dem.

Armémuseums och Flygvapenmuseums pedagogiska verksamhet som riktar sig till skolor är särskilt viktig för att nå unga besökare som annars inte skulle komma till museerna. Antalet besökande skolklasser har minskat med över 80 procent sedan 2019 (192 skolbesök 2021, 880 skolbesök 2019) vilket i allt väsentligt bedöms vara en effekt av pandemin. SFHM samarbetar med Statens historiska museer (SHM) i syfte att tillgängliggöra delar av myndighetens skolmaterial på SHM:s digitala utbildningsresurs sverigeshistoria.se. Resultaten av de brukarundersökningar som genomförts visar att den pedagogiska verksamheten håller god kvalitet och uppfyller målet för 2021.

Tabell 10 Volymuppgifter och indikatorer avseende Upplevelsebaserat lärande

Upplevelsebaserat lärande	2021	2020	2019
Utställningar			
Antal basutställningar	9	8	11
Antal tillfälliga utställningar	3	2	4
- varav öppnade under året	1	1	2
Publika aktiviteter			
Antal publika aktiviteter*	469	266	1 561
- varav totalt antal visningar	284	239	1 438
- varav totalt antal program	185	27	123
- varav riktade till barn och unga	325	168	757
Digitala produktioner			
Antal digitala produktioner	33	121	-
- varav riktade till barn och unga	20	31	-
Skolklasser som besöker museerna**			
Antal skolbesök	192	193	880
Antal skolbesök, deltagare	4 211	4 411	21 590
Indikatorer			
Antal tillgängliggjorda digitala produktioner (4)	33	121	-
Andel nöjda/mycket nöjda med skolprogram (>80 %)**	-	88%/-	94%/98%

* Den stora ökningen består i uppdaterade rutiner för hur program registreras vid Flygvapenmuseum. Tidigare har en dags program räknats som en aktivitet. Eftersom en dag ofta innehåller flera olika aktiviteter registreras dessa registreras separat, vilket härmed även återspeglas i redovisningen.

**Fr.o.m. 2020 redovisas det totala antalet skolklasser vilket inkluderar såväl museipedagogledda besök som obokade besök.

***Inget av museerna har genomfört enkäter avseende skolprogrammen under 2021 p.g.a. Corona-pandemin.

Utställningar

SFHM har under året visat sammanlagt tre tillfälliga utställningar varav en öppnades under 2021.

Armémuseum återlanserade sin tillfälliga utställning *I rikets hemliga tjänst* under våren 2021. Utställningen speglar en bortglömd del av den svenska underrättelsetjänstens historia under andra världskriget, och berättar bl.a. om de kvinnor som var involverade i underrättelseinhämtning. Målet med utställningen är dels att öka museets besökarantal, dels att nå nya målgrupper som vanligen inte besöker museet. För att anpassa utbudet efter rådande omständigheter vid återöppnandet av museet placerades ett antal QR-koder ut i museets utställningar vilka leder till de fördjupande digitala kunskapsproduktioner som tagits fram.

Armémuseum öppnade även den digitala utställningen *Basker blå - på modigt allvar* den 30 mars. Utställningen syftar till att öka kunskaperna om det svenska deltagandet i internationella fredsbevarande insatser, om FN och om arbetet med konfliktprevention. Målet var att skapa en digital utställning som förhoppningsvis ska bli en naturlig utgångspunkt för spridning av kunskap om svenska internationella fredsbevarande insatser. Utifrån utställningen har Utbildningsradion (UR) skapat en rad längre intervjuer på samma tema som finns på deras digitala plattform.

Utanför Armémuseum har QR-koder placerats på olika ställen som länkar till nyproducerade Youtube-filmer som berättar om Artillerigårdens historia och om de föremål som är placerade där.

Flygvapenmuseum har inte producerat några tillfälliga utställningar under året, vilket främst beror på det omfattande utvecklingsarbete som pågått under året, varav förberedelser för ny basutställning utgör en del. Den nya utställningen kommer visa militärflygets utveckling från flygets födelse fram till jetmotorernas intåg och planeras att invigas under våren 2023. Under sommarmånaderna anpassade

Flygvapenmuseum sitt utbud till rådande omständigheter bl.a. genom att ett antal föremål placerades utomhus i syfte att erbjuda ett större utbud för besökaren. Ett stort antal QR-koder, som ledde till filmer på Youtube och faktasidor på bl.a. Digitalt Museum, sattes upp runt om utanför museet bland flygplan och på utemöblerna. Dessutom erbjöds dagliga aktiviteter för barn.

SFHM ger även kunskapsstöd till SMHA-museerna avseende utställningsverksamhet. Kunskapsstödet inom utställningar utgår från perspektiv som tillgänglighet, möjligheten att nå fler och nya grupper av besökare samt barn och unga.

Med anledning av pandemins effekter på SMHA-museerna, som medförde att flera verksamheter tvingades skjuta projekt på framtiden, genomförde SFHM färre stödinsatser under året än planerat. Kunskapsstöd som krävt resor har inte heller varit möjliga att genomföra på sedvanligt vis. Under våren 2021 utfördes en stödinsats på distans avseende texter i en utställning som öppnades på Museum för rörligt kustartilleri på Aspö utanför Karlskrona.

Under året har samarbetet konkretiserats mellan Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Riksantikvarieämbetet (RAÄ) och SFHM kring en flyttbar och flexibel utställning på temat beredskap, med arbetsnamnet Beredskapsutställningen. Avsikten är att inviga utställningen under beredskapsveckan i september 2022, för att sedan åka på turné till gymnasier och allmänna platser fram till 2024. Målet är att alla Sveriges 24 regioner ska besökas. Se även avsnitt 1.7. Samverkan med andra myndigheter och aktörer.

Förmedling i digitala kanaler

Armémuseum och Flygvapenmuseum har i allt större utsträckning börjat använda digitala kanaler som en del av den publika verksamheten, inte minst på grund av de under året delvis förändrade förutsättningarna för att bedriva publik verksamhet. På SFHM:s webbplatser och i andra digitala kanaler tillgängliggörs det försvarshistoriska kulturarvet genom artiklar, bilder och filmer.

SFHM har även under 2021, i egen regi och i samarbete med andra, producerat ett stort antal digitala kunskapsresurser, bl.a. digitala visningar och föreläsningar vilka beskrivs nedan under Visningar respektive Program. Därutöver har särskilda produktioner tagits fram för att möta den unga publikens behov vilket beskrivs nedan under Verksamhet riktad mot barn och unga. Fördjupad kunskap inom myndighetens verksamhetsområde har därtill även tillgängliggjorts genom digitala produktioner på Digitalt Museum (se avsnitt 4.3 Kunskapsservice och FoU). Totalt har SFHM producerat och tillgängliggjort 33 digitala produktioner under 2021.

Visningar

Visningar för både barn och vuxna ingår i det ordinarie utbudet på Armémuseum och Flygvapenmuseum. Museerna har genomfört barnvisningar och dramatiserade familjevisningar. Syftet med att använda dramatiserade inslag i visningar är att levandegöra och tillgängliggöra historien främst för unga. Myndighetens pedagoger och museivårdar har stor erfarenhet av bemötande av och lärande för grupper med behov av särskilt stöd.

Pandemin har kraftigt påverkat visningsverksamheten under 2021 dels genom att antalet visningar i museibyggnaderna minskat, dels genom att museerna i stället har lagt ned ett stort arbete på att ta fram digitala kunskapsresurser för att nå ut med sin verksamhet. Armémuseum och Flygvapenmuseum har genomfört visningar och stadsvandringar på teckenspråk, syntolkade visningar samt visningar för SFI-grupper om än i mindre omfattning jämfört med tidigare år. Inga gruppvisningar arrangerades på Flygvapenmuseum under sommarmånaderna, i stället erbjöds dagliga aktiviteter utomhus som var främst riktade till barn och unga.

Av de digitala visningsproduktioner som tagits fram under 2021 kan nämnas *Spionstad Stockholm*, som är en 40 minuters stadsvandringsfilm som bygger på Armémuseums spionvandringar och som dessutom är en digital fortsättning på den tillfälliga utställningen *I rikets hemliga tjänst*. Även *Lilla agentskolan* som är riktad mot lovlediga barn har varit mycket uppskattad, och så även de fyra filmerna om Artillerigården. *En titt på...* som i sju avsnitt berättar om olika föremål i den prisbelönta utställningen *Segerns pris – Narva 1700* på Armémuseum och *Minivisningar* som i 12 avsnitt bl.a. berättar om olika föremål i Flygvapenmuseums samlingar. Därutöver har Armémuseum bildsatt

museets audioguide i 40 avsnitt som finns tillgängliggjorda på museets webbplats och Youtube-kanal och som fungerar som digitala visningar av museets basutställningar.

Program

Förutom visningsverksamheten bedriver SFHM en aktiv programverksamhet som prioriterar samarrangemang med externa aktörer, främst i syfte att öka kännedomen om Armémuseums och Flygvapenmuseums kunskaps- och verksamhetsområden och därigenom nå nya grupper av besökare.

I likhet med visningsverksamheten påverkades även programverksamheten under 2021 starkt av pandemin och endast ett fåtal programaktiviteter kunde genomföras enligt plan. I juni genomförde Flygvapenmuseum ett digitalt jubileum med anledning av jetmotorn 75 år, i samarbete med Försvarsmakten, Svensk Flyghistorisk Förening och GKN Aerospace Engine Systems AB. Publiken kunde följa föredrag och överflygning av DH115 Vampire via Facebook i realtid och på Youtube i efterhand. Ytterligare ett digitalt event med såväl interna som externa föredragshållare genomfördes i juni med anledning av att Futuro-huset placerades på Flygvapenmuseums framsida. I samband med FN-dagen den 24:e oktober genomförde Armémuseum en programpunkt som utgick från den digitala utställningen *Basker Blå - på modigt allvar* i samarbete med Veteranförbundet och Veterancentrum. Programpunkten spelades även in och visades på Veteranförbundets hemsida.

Pandemin har lett till att flera samarbeten har initierats under året. I samarbete med Utbildningsradion producerade Armémuseum en serie av föreläsningar till programmet *UR Samtiden - Armémuseum bakom stängda dörrar* med både externa föreläsare och SFHM:s personal. I samarbete med Utbildningsradion producerades även en digital spionvandring på Östermalm till programmet *UR Samtiden - Stadsvandringar*.

Till Pride-veckan utarbetades den digitala visningen *Högst olämpligt - om faran med att inte passa in* som berättar om hur könsroller, normer och sexualitet har påverkat människors liv under fem århundraden. I den digitala produktionen *Dina Rajs möte med Raoul Wallenberg* förs ett samtal utifrån Raoul Wallenbergs almanacka som finns utställd på Armémuseum.

Skolprogram

Armémuseum och Flygvapenmuseum erbjuder skolprogram för samtliga årskurser. Skolprogrammen bygger på skolans kurs- och läroplaner och är ämnesövergripande. De skolämnena som berörs är främst historia, samhällskunskap och svenska. Särskilda teman där ämnesövergripande skolprogram erbjuds är historiebruk och teknikutveckling.

Under 2021 har antalet skolvisningar legat i paritet med 2020 (193 besök) men minskat med över 80 procent jämfört med 2019 på grund av pandemin. För mellanstadieklasser är skolprogrammet *Stormaktstid* mest populärt på Armémuseum medan högstadiet ofta väljer någon av visningarna som berör 1900-talets historia. Gymnasieklasser väljer oftast att boka en tematisk visning.

På Flygvapenmuseum erbjuds ett reducerat utbud eftersom halva museet inte är tillgängligt på grund av ombyggnation. Skolprogrammet *Kalla kriget och DC-3:an* är mest efterfrågat bland de äldre eleverna och skolprogrammen *Flygplanet som försvann* av de yngre eleverna. För förskolan har det varit programmet *Ibland blir man osams*, som bygger på museets egen bok med samma namn, som har varit mest bokat. Dessutom har programmen *Hur styr du egentligen?* och *Kopplar du?* återigen kunnat erbjudas.

Under året har Flygvapenmuseum tagit fram ett nytt skolerbjudande där högstadieelever genomfört en skapande, kreativ aktivitet i kombination med visning om kalla kriget, där fokus har varit föremålen i samlingarna. Under året har även en ny skolvisning arbetats fram för åk F-6, med fokus på teknik, som kommer erbjudas under 2022.

Eftersom det varit så få bokade skolprogram har inga uppföljningsenkäter skickats ut under 2021.

Verksamhet riktad mot barn och unga

Förutom den pedagogiska verksamheten som riktar sig till skolor har Armémuseum och Flygvapenmuseum under året anordnat en rad olika aktiviteter för skollediga barn och ungdomar under sportlov, påsklov och höstlov. Målet är att under de tre loven erbjuda verksamhet som passar olika åldrar och intressen varför aktiviteterna har olika teman eller inriktningar. Under 2021 har

verksamheten delvis erbjudits i digital form. Under sportlovet genomförde Armémuseum tre gånger per dag den dramatiserade familjevisningen *Festligt firande och fruktansvärda fasor* där besökarna fick följa med pigan Maria genom utställningen *Segerns pris – Narva 1700* och träffa flera olika personer från Stora nordiska kriget.

Under sportlov och påsklov 2021 bjöd Flygvapenmuseum in fritidsgrupper att få vara ensamma under 2,5 timme i utställningarna. Det gick även att grilla utanför och om vädret tillät åka pulka, bygga snöflygplan och gå tipspromenad i utställningen.

Under höstlovet erbjöd Flygvapenmuseum aktiviteter både för allmänheten och fritidshemsgrupper. Temat var *Fart och fläkt* och det erbjöds bl.a. en aktivitetsrunda *Flight Fight*, med olika stationer i utställningarna. Det genomfördes även experimentshower. Flyglabbet återinvigdes lagom till höstlovet.

Flygvapenmuseum har tagit fram digitala produktioner riktade dels till yngre barn där följarna kan bekanta sig med museets maskotar Drakel och Viggo som på ett lekfullt sätt undervisade om flyg och teknik, dels till ungdomar i högstadiet som syftar till att sprida kunskap om kalla kriget. Den senare produktionen resulterade i fyra minivisningar som i framtiden kan användas som fördjupningar till skolklasser.

Ett populärt inslag är Flygvapenmuseums science center Flyglabbet som innehåller flygsimulatorer och interaktiva stationer på temat luft och flyg och där museivärdarna, förutom att entusiasmera och vägleda besökarna, även genomför experimentshower. Flyglabbet har varit stängt under större delen av 2021 på grund av den ombyggnation som genomförts, men kunde återöppna i uppgraderad form inför höstlovet.

Armémuseum och Flygvapenmuseum har under året erbjudit aktiviteter för såväl lite äldre som lite yngre barn. I samband med att Armémuseums utställning *I rikets hemliga tjänst* finns även barnspåret *Spionmysteriet* som komplement till *Jakten på krigsbytet* i basutställningarna. I *Spionmysteriet*, som lämpar sig för barn i 10-årsåldern, ska man ta reda på vem spionen är utifrån ett antal kluriga gåtor till vilka man finner svaren i utställningen. Flygvapenmuseum använder sig av museets maskotar Drakel och Viggo för att vägleda och engagera barn på olika sätt, bl.a. genom upptäcktsfärder i museet.

Flygvapenmuseum har under de perioder museet varit öppet arrangerat *Familjefredag* varje fredag, varannan vecka som sagostund i biblioteket och varannan vecka som rundtur i utställningarna. Flygvapenmuseum har även tagit fram digitala *Familjefredagar* när museet varit stängt. I barnklubben *Flygspanarna* drivs en verksamhet för barn mellan fem och tolv år där barnen erbjuds många olika aktiviteter, bl.a. visningar, experiment och skapande aktiviteter. Alla sex planerade flygspanarträffar kunnat genomföras under 2021.

Flygvapenmuseum har även fortsatt att utveckla innehåll och nya teman för genomförande av barnkalas på museet för att nå en bredare målgrupp.

Den 19 juni öppnade Leklanda, Flygvapenmuseums nya lekmiljö, på museets framsida. Leklanda, som har temat militär flygplats, innebär att de trampflygplan som redan tidigare fanns på museet har utökats i antal och fått större yta att trampas på. På Leklanda finns förutom start- och landningsbanor, tankstation och hangar för trampflygplanen även Drakel och Viggos verkstad och en klätterställning i form av Drakels flygplan.

4.3 Kunskapsservice och FoU

Resultatbedömning

Det inriktningsmål som är kopplat till SFHM:s uppdrag enligt myndighetens instruktion avseende Kunskapsservice och FoU är:

*Vi ska dela kunskap generöst, skapa lärande och reflektion kring
samtid och framtid genom historien.*

SFHM bedömer att årets insatser för att öka och sprida kunskapen om det försvarshistoriska kulturarvet har varit goda i förhållande till uppsatta mål. För att få mer långsiktighet och tydligare

inriktning har SFHM påbörjat ett arbete med att ta fram en strategisk plattform för myndighetens FoU-verksamhet som beräknas vara klar under 2022.

En viktig del i att sprida kunskap om det försvarshistoriska kulturarvet utanför museerna är dels att svara på förfrågningar från privatpersoner, forskare, skolelever och kolleger från andra institutioner, dels att medverka i olika externa föredrag och media. SFHM bedömer att myndigheten har en väl fungerande hantering av de förfrågningar och besök i arkiv och bibliotek som kommer till myndigheten och att kunskapen hos myndighetens medarbetare är efterfrågad och uppskattad. Försvarets traditionsnämnd har i ungefär samma utsträckning som tidigare år behandlat förfrågningar som rör militära traditioner.

Verksamheten inom kunskapsservice och FoU bedöms delvis ha uppfyllt målen för 2021. Under året deltog SFHM i ett forskningsprojekt (mål 2021: 3). Antalet publicerade artiklar uppgick till 18 och var därmed något färre än föregående år. Antalet populärvetenskapliga publikationer och artiklar uppgick till 24, vilket översteg målet som var 15 för 2021.

SFHM bedömer sammanfattningsvis att verksamheten håller god kvalitet och att även måluppfyllelsen varit god förutom i den del den avser antal FoU-projekt. Verksamhetens övriga insatser under året bedöms emellertid ha bidragit till uppfyllelse av de mer övergripande målen vad gäller att främja forskning och kunskapsuppbyggnad, bl.a. i samverkan med universitet och högskolor.

Tabell 11 Volymuppgifter avseende Kunskapsservice och FoU

Kunskapsservice och FoU	2021	2020	2019
Bibliotek - besökare och bestånd			
Antal besökare till bibliotek	1 143	1 405	3 869
Antal katalogiserade böcker i bibliotek	51 018	50 732	50 324
Förfrågningar, föredrag och konferenser			
Antal förfrågningar	963	937	1 122
Antal föredrag och medverkan i media*	13	15	36
Antal konferenser och seminarier	8	5	3
Publikationer och artiklar			
Antal egna publikationer	0	2	0
Antal publicerade artiklar författade av egen personal	18	24	10
Militära traditioner			
Antal ärenden i Försvarets traditionsnämnd	105	100	90
Indikatorer			
Antal FoU-samarbeten (3)	2	1	-
Antal populärvetenskapliga publikationer och artiklar (15)	24	26	-

*Fr.o.m. 2020 redovisas det totala antalet tillfällen där SFHM:s medarbetare medverkat som föredragshållare eller i media. Jämförelsetalen för 2019 avser endast medverkan i antal föredrag.

Kunskapsservice

Arkiv- och biblioteksverksamheten erbjuder möjlighet att studera arkivmaterial, läsa tidskrifter och litteratur. Armémuseums arkivsamling innehåller såväl ritningar av 1600-talskanoner som 1900-talets lumparbilder och Flygvapenmuseums arkivsamling erbjuder tusentals dokument från hela 1900-talet, bl.a. flygdagböcker och haveriutredningar men även privata arkiv från till exempel flygpionjärer, flygplanskonstruktörer och flygmotoringenjörer.

Arkiv- och biblioteksverksamheten ger även stöd till andra museer genom dels depositioner av böcker, dels utlån av teknisk flygplansdokumentation för både skötsel av och kunskap om flygplan och historien kring flygplansobjekten och deras utveckling.

En viktig del i SFHM:s kunskapsservice är att svara på förfrågningar som inkommer till myndigheten från forskare och intresserad allmänhet. Under året svarade SFHM:s intendent, konservatorer,

arkivarier, bibliotekarier m.fl. på sammanlagt 825 förfrågningar (937 år 2020). Många av frågorna inkommer via e-post och telefon men även webbplatsen Digitalt Museum är en viktig kanal för spridande av kunskap till användare över hela Sverige eftersom allt fler kontakter mellan museerna och användare sker via den webbplatsen.

Arbetet med registrering och vård av bibliotekens bestånd genomförs fortlöpande. Vid årets slut fanns sammanlagt 51 018 (50 732 år 2020) böcker, tidskrifter och artiklar katalogiserade i myndighetens två bibliotek. I SFHM:s båda samlingsarkiv bedrivs en omfattande digitaliseringsverksamhet och resultatet redovisas i avsnittet 3.1 Bevara och tillgängliggöra.

Expertisen inom myndighetens verksamhetsområden har under 2021 varit fortsatt efterfrågad. Det är i huvudsak militärhistorisk expertis som efterfrågas men även kunskap om bevarande, förvaring och insamling. SFHM:s medarbetare har hållit föredrag om bl.a. byggandet av en kopia av bombflygplanet B5, Marinens flygverksamhet 2012–2026 och nedskjutningen av signalspaningsflygplanet Tp 79001, Hugin. Under året genomförde Armémuseum en digital föreläsning för studenter på Stockholms universitet på temat HBTQ-perspektiv.

Kunskapsproduktion och FoU-samarbeten

Tillsammans med RAF museum, Cosford och Norsk Luftfartsmuseum har Flygvapenmuseum genomfört seminarium om hängande luftfartyg och bevarande av museiföremål utomhus. Samarbetet har sedan lett till att en analys av museets hängande luftfartyg genomfördes. Utvärderingen som genomfördes av det brittiska företaget Unusual rigging kommer att levereras i januari 2022.

Under hösten 2021 producerades en film om registreringsprojektet. Filmen, med titeln *100 000 föremål Flygvapenmuseum*, beskriver hur registreringsprojektet arbetar från pall till färdig post i Digitalt Museum.

Två stora konferenser genomfördes och sändes digitalt. Den ena handlade om introduktionen av jetmotorn i Sverige och den andra om Futuro-huset och dess roll i Flygvapnet. Båda dessa konferenser livesändes och föredragen har sedan publicerats i textad form på Youtube. I genomförandet har Flygvapenmuseum haft ett intensivt samarbete med ideella krafter, Flygvapnet och industrin.

Arbetet som inleddes 2020 med att ta fram en strategisk plattform för myndighetens FoU-arbete har behövt nedprioriteras men fortsätter 2022. SFHM har under första halvåret även samarbetat i FoU-frågor med bl.a. Stockholms universitet och Umeå universitet. Samarbetet med Stockholms universitet handlar om hur konserveringsåtgärder uppfattas visuellt estetiskt och samarbetet med Umeå universitet om utvecklingen av konservators profession i Sverige. SFHM har även ett samarbete med Kungliga Tekniska högskolan inlett som handlar om korrosionsskydd i lågkorrosiva miljöer.

Projektet rörande kvinnor i den försvarshistoriska industrin, *Krutgummor*, med finansiering från Delegationen för militärhistorisk forskning har under 2021 behövt pausas på grund av personalförändringar samt pandemin. Syftet med projektet som kommer att återupptas under 2022 är att det ska utmynna i ökad kunskap om ett relativt okänt fält av den svenska försvarshistorien. Målsättningen är även att på olika sätt sprida kunskapen om detta genom SMHA-nätverket.

SFHM har under året fortsatt det arbete som påbörjades under 2019 med att skriva och publicera artiklar på bl.a. Digitalt Museum med utgångspunkt i ämnen och objekt i de samlingar som anförtratts myndigheten. Under 2021 publicerades sammanlagt 24 nya populärvetenskapliga artiklar, bl.a. om A och O i militär sjukvård samt det tidiga flyget.

SFHM har under året fortsatt med de digitala nätverksträffar för SMHA-museerna som startade 2020 till följd av pandemin bl.a. för att ersätta den årliga konferens som brukar genomföras på något av nätverksmuseerna. Myndigheten har anordnat 4 digitala nätverksträffar och även den årliga konferensen genomfördes 2021 i digital form. De olika teman inom kultur- och museiområdet som de digitala evenemang har handlat om är bl.a. volontärer och ideell verksamhet, kommunikation samt butik och webbshop.

Militära traditioner

Traditionsnämnden har haft 7 protokollförda sammanträden under 2021, varav 3 fysiska och 4 digitala. Därutöver har 6 (inte protokollförda) digitala arbetsmöten hållits. Under året har Försvarets traditionsnämnd fortsatt att såväl löpande som under sittande nämnd bistå med råd och stöd till Försvarsmakten bl.a. vad gäller framtagning av fälttecken och militära traditioner. Samlad nämnd har under året behandlat eller diskuterat totalt 105 protokollförda ärenden (100 år 2020). Många av dem har kunnat avhandlas under sammanträdena eller efter underhandskontakter med Traditionsnämnden. Därutöver har ett antal löpande ärenden i traditionsfrågor hanterats.

Av principiella och mera intressanta frågor som har beretts och förts upp till nämnden 2021 kan särskilt nämnas:

- Ett fördjupat och mera omfattande arbete inför slutförandet av ny utgåva av *Försvarets traditioner med översiktlig historik från 1500-talet med bilagor*, vilken kommer att ges ut i både skriftlig och digital form under 2022. Arbetet har pågått under hela året och särskilt intensivt under de två sista kvartalen. Samtidigt har den nuvarande digitala utgåvan på SFHM:s webbplats fortlöpande uppdaterats mot bakgrund av den omfattande omstruktureringen av Försvarsmakten.
- Två nya fälttecken färdigställdes under 2021 (kommandotecken för marinchefen och standar för K 3) vilka resulterade i spikningsceremoni på Sjöhistoriska muséet respektive Armémuseum.
- Fortsatt löpande medverkan i Högkvarterets traditionsarbete samt framtagande av underlag för nya fälttecken (varav tre är påbörjade och ytterligare sex är planerade).
- Fortsatt utveckling av informationen om Försvarsmaktens traditioner på SFHM:s webbplats.

Nämndens sammansättning har tillsammans med de under året ständigt adjungerade täckt aktuella traditionsområden på ett kunskapsmässigt bra sätt. Ytterligare personer med särskild sakkunskap adjungerats. Därigenom erhålls ett kontaktnät och samlad erfarenhet på traditionsområdet i vid bemärkelse, vilket också bidrar till att en hög kvalitet på nämndens rekommendationer och svar kan ges. Ett arbete har initierats för att säkerställa kompetensförsörjningen på sikt. Underhandskontakter och frågor från myndigheter och enskilda behandlas snabbt, oftast inom en vecka där så varit möjligt.

5 Statsbidrag SMHA

Resultatbedömning

SFHM bedömer att hanteringen av ansökningar om statsbidrag har fungerat väl under året, trots ekonomiska svårigheter och osäkerhet kring pandemin för flera av SMHA-museerna. Med anledning av pandemin fattade myndigheten två generella beslut avseende statsbidrag. Det ena var att beviljade projektbidrag kunde användas för att täcka löpande verksamhetskostnader, grundat på motsvarande beslut för 2020 års statsbidrag. Det andra beslutet var att statsbidrag för 2020 inte ska återkrävas i de fall där bidraget helt eller delvis har använts för andra ändamål än det som det har beviljats för, i enlighet med förordningen. Några verksamheter redovisade för 2020 ett överskott främst som en följd av tillåtet personal och hyresreduktioner. Intäktsbortfall har således kunnat balanseras upp av kostnadsminskningar. Utfallen under året har i de flesta fall varit mycket svårbedömda, och några verksamheter har redovisat underskott. Bedömningen blev att eventuella överskott i verksamheterna därför inte bör leda till återkrav på utbetalda statliga bidrag.

SFHM bedömer att dessa båda beslut, tillsammans med en extra utbetalning av statsbidrag under hösten, har spelat en viktig roll i att flera av SMHA-museerna har kunnat bedriva verksamhet under 2021 och för att, på längre sikt, kunna upprätthålla verksamheterna. Den del av anslaget som använts för att tillhandahålla samlingsdatabaser för museiverksamheterna bedöms ha förbättrat förutsättningarna för såväl digitalt tillgängliggörande av samlingarna som ett långsiktigt bevarande av det försvarshistoriska kulturarvet runt om i landet.

Den kontinuerliga översyn av processen för bidragshandläggning som SFHM har genomfört under ett antal år har även fortsatt 2021 vilket har bidragit till både effektivare arbetssätt och förbättrad kvalitet. Genom att bereda ansökningar som samlingsärenden för projektbidrag ges ett mer heltäckande beslutsunderlag samtidigt som antalet ärenden och handläggningstiden minskar. Under 2021 låg handläggningskostnaderna på ungefär samma nivå som 2020, enligt tabell 12. Antalet ärenden för 2021 minskade jämfört med 2020. Att kostnaderna låg på ungefär samma nivå som året innan är en följd av såväl en ytterligare effektivisering av handläggningsprocessen, som en ökning av de totala utbetalningarna av statsbidrag med anledning av pandemin.

SFHM bedömer sammanfattningsvis att såväl måluppfyllelse som kvalitet i verksamheten har varit god utifrån de förutsättningar som myndigheten har kunnat påverka.

Tabell 12 Volymuppgifter och indikatorer avseende Statsbidrag SMHA

Statsbidrag SMHA	2021	2020	2019
Volymuppgifter			
Antal ärenden	34	40	38
Bidragsutbetalningar brutto (tkr)	20 230	19 731	19 163
Indikatorer			
Kostnader för handläggning/utbetalda statsbidrag	5%	4%	6%

Bidragshandläggning och lämnade bidrag

SFHM lämnar tillsammans med Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) årligen bidrag enligt förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter. Enligt SFHM:s regleringsbrev ska minst 22,5 miljoner kronor användas för bidragsgivning enligt ovan nämnda förordning samt till kostnader vid myndigheten som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter (se avsnitt 2.2 Transfereringar och SMHA-relaterade kostnader).

Enligt SFHM:s regleringsbrev ska myndigheten även redovisa hur bidragen har fördelats mellan olika museiverksamheter och ändamål (se tabell 13 nedan).

I bilaga till förordningen framgår till vilka verksamheter eller ändamål som SFHM kan lämna statsbidrag. Aktörerna som bedriver museiverksamhet har varit förhållandevis oförändrade sedan statsbidragets införande 2008 även om det skett vissa ändringar under senare år som föranlett förslag till ändringar i bilagan till förordningen. Under 2020 hemställde SFHM till regeringen om en ändring

med anledning av att museiverksamheten i Vällinge ("Hemvärnsmuseet i Vällinge") hade upphört.⁵ Den därefter nybildade Föreningen Hemvärnshistoria ansökte om statsbidrag under 2021, men eftersom en ändring av förordningen inte är genomförd delades inga statsbidrag ut för detta ändamål. SFHM och Föreningen Hemvärnshistoria har under året fört samtal om hur Hemvärnets historia ska kunna förmedlas nationellt, och kommer under 2022 att lämna förslag på det. Inga övriga förändringar som påverkar förordningen har skett under året. Rödbergsfortet bytte huvudman till Bodens kommun.

Förutsättningarna för att bedriva museiverksamheterna varierar i fråga om besöksunderlag, ekonomi, kompetensförsörjning, personella resurser med mera. SFHM följer utvecklingen eftersom ett av kriterierna för statsbidraget är den sökandes egen insats och förmåga att långsiktigt upprätthålla verksamheten (6 §). Kännetecknande för flera av de försvarshistoriska museiverksamheterna är att de i betydande utsträckning engagerar ideella krafter (helt eller delvis), som därför utgör en viktig och i flera fall avgörande tillgång för den enskilda verksamheten.

Bidrag kan lämnas i form av verksamhetsbidrag och projektbidrag. Verksamhetsbidragen ska användas för att täcka delar av verksamheternas personal- och lokalkostnader samt olika typer av driftskostnader. Projektbidragen ska användas för att underlätta verksamheternas arbete med utveckling och förnyelse av innehåll och aktiviteter.

Under 2021 behandlades totalt 34 inkomna ärenden om statsbidrag. Den tidigare nämnda effektiviseringen av bidragsprocessen som har utarbetats i samarbete med SMTM har minskat antalet ärenden jämfört med 2018 och tidigare (år 2018 var antalet inkomna ärenden 93). Trots en extra ansökningsomgång och extra utbetalning som skedde hösten 2021 minskade antalet ärenden. Orsaken är att de extra ansökningarna infördes under ordinarie ärenden. Sammanlagt delades 20 230 000 kr ut i statsbidrag under 2021 (inga statsbidrag har krävts tillbaka från 2020 års beslut, och några ansökningar från 2021 drogs tillbaka av sökanden). Se även avsnitt 2.2 Transfereringar och SMHA-relaterade kostnader.

Intäktsbortfall, inställda evenemang, permitterad personal och andra följd effekter av pandemin har föranlett SFHM att vidta ett antal åtgärder för att på olika sätt försöka underlätta för SMHA-museerna att dels fortsätta bedriva verksamhet under året, dels kunna upprätthålla verksamheterna på sikt. I några fall har följd effekterna av pandemin lett till överskott i verksamheten och i några fall till underskott. Men de flesta museer inom SMHA-nätverket har lyckats med att balansera budgeten. Erfarenheterna från 2020 ledde till att SFHM återigen fattade beslut om att beviljade projektbidrag för 2021 kunde användas till driftrelaterade ändamål. Ett beslut fattades också om att statsbidrag för 2020 inte ska återkrävas i de fall där bidraget helt eller delvis har använts för andra ändamål än det som det har beviljats för.

⁵ Hemställan om ändring i bilaga till förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter (SFHM dnr. 138-1.6/20).

Tabell 13 Fördelning av statsbidrag på olika verksamheter och ändamål för vilka SFHM prövar bidragsansökningar (tkr)

Verksamhet eller ändamål	2021	2020	2019
Abisko Gränsförsvarsmuseum	-	-	87
Aeroseum	2 597	2 426	2 235
Robotförsvaret/Arboga Robotmuseum	150	205	200
Arsenalen	3 250	3 610	3 275
Artillerimuseet	1 286	1 451	1 294
Brigadmuseum	1 570	1 729	1 525
Flygmuseet F21	150	156	190
Försvarsmuseum Boden	2 100	2 020	2 170
Garnisonsmuseet Skaraborg	409	311	380
Garnisons- och luftvärnsmuseet	1 100	870	1 155
Gotlands Försvarsmuseum	1 165	1 290	1 170
Hemvärnsmuseet*	-	-	150
Kalixlinjen/Siknäsfortet	390	348	338
Karlsborgs fästningsmuseum	1 700	1 885	1 695
Krigsflygfält 16	620	545	412,5
Miliseum	1 190	1 140	1 100
Rödbergsfortet**	500	-	28
Skansen Klintaberg	150	150	146
Teknikland	1 590	1 430	1 411
Teleseum	313	165	202
Summa lämnade statsbidrag	20 230	19 731	19 163

* Ändrad organisationsform under 2020. Hemvärnsmuseets verksamhet i Vällinge har upphört, vilket föranlett en hemställan om att ändra ändamålets beskrivning i bilaga till förordning (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter. Den nybildade Föreningen Hemvärnshistoria ansökte om statsbidrag för 2021, men togs efter samråd med SFHM tillbaka i avvaktan på svar om hemställan och ett strategiskt arbete om hur Hemvärnets historia generellt ska hanteras inom SMHA-nätverket och SFHM. Detta arbete pågår 2022.

**Huvudman för Rödbergsfortet är Bodens kommun.

SMHA-museernas besöksutveckling

Ett sätt att visa effekterna av statsbidragets användning över tid är besöksutvecklingen för de olika besöksmålen och museerna. SMHA-museerna är starkt beroende av entréintäkter och bidrag för sin överlevnad. Pandemins effekter har slagit olika hårt mot verksamheterna, men har också hanterats på olika sätt vilket innebär att besöksanalysen är komplicerad. En generell tendens är att den totala besöksutvecklingen 2021 för alla SMHA-museer har ökat jämfört med 2020 (en ökning med 29 procent vilket motsvarar den ökning av besökare som Armémuseum och Flygvapenmuseum också har haft).

Endast 12 av 20 museer har ett ökat antal besökare. De övriga 8 museerna har haft färre besökare jämfört med 2020. Flera muser har uppgett att de hade besöksrekord under sommarmånaderna, dvs. under perioden med få restriktioner och låg smittspridning, vilket sannolikt är en följd av att fler besökare då ville ta del av museernas verksamheter. Två museer hade totalt under året till och med fler besökare än åren före pandemin. Det har i stor utsträckning varit inhemska/svenska besökare. Några få museer har haft helt stängt under året och de flesta har, i likhet med många andra museer i Sverige, tvingats stänga i perioder för att hindra smittspridningen vilket har påverkat antalet besökare. Nästan alla museer har också ställt in alla eller stor del av de evenemang som planerades inför 2021. Trots ökade besöksiffror, och ökade intäkter, har de flesta av SMHA-museerna en bit kvar till normalåren innan pandemin. Detta innebär att statsbidragen har varit helt avgörande för flera av museernas överlevnad (enligt ovan om bidrag). De senaste fem årens besöksiffror framgår av tabell 14 nedan.

I avsnitt 3.1 Bevara och tillgängliggöra redovisas uppgifter om SMHA-museernas publicering på Digitalt Museum, vilket ger en indikation på hur arbetet med digitalisering och tillgängliggörande av det försvarshistoriska kulturarvet utvecklas som helhet.

Under rubriken Information och kommunikation i avsnitt 4.1 Värdskap och besöksservice redovisas besökare på sociala medier kopplat till det samlande varumärket SMHA.

I följande sammanställning redovisas besöksutvecklingen för de ändamål som sökt och erhållit statsbidrag de senaste fem åren. Uppgifterna bygger på inrapportering från respektive museiverksamhet som ingår i SMHA. SFHM kan därför inte säkerställa uppgifternas kvalitet och jämförbarhet, men flertalet redovisar även årsstatistik över besöksutveckling m.m. till Myndigheten för kulturanalys (MYKA).

Tabell 14 Totalt inrapporterat antal besökare per museum och besöksmål inom Sveriges militärhistoriska arv

Museiverksamheter och besöksmål	2021	2020	2019	2018	2017
Abisko Gränsförsvarsmuseum**	-	-	2 413	205	241
Aeroseum	42 670	36 660	55 866	54 747	54 690
Arboga Robotmuseum	1 020	363	2 725	-	-
Arsenalen	17 088	20 097	25 611	25 057	27 259
Artillerimuseet	ca 3 000	1 617	4 000	4 000	3 800
Brigadmuseum	13 213	14 165	18 548	15 726	16 343
Flygmuseet F21	177	72	2 044	1 260	5 700
Försvarsmuseum Boden	8 011	10 193	23 342	22 084	23 815
Garnisonsmuseet Skaraborg	1 029	1 350	2 170	2 465	1 341
Garnisons- och Luftvärnsmuseet	ca 200	486	1 200	2 219	3 095
Gotlands Försvarsmuseum	9 667	3 202	9 808	10 461	13 160
Hemsö fästning*	ca 30 000	20 400	22 600	21 900	21 300
Hemvärnsmuseet	-	-	1 332	1 562	1 781
Karlsborgs fästningsmuseum	42 215	36 138	40 139	33 410	34 444
Krigsflygfält 16	5 000	9 000	3 000	3 500	3 500
Maritiman*	37 469	892	36 515	34 313	55 202
Miliseum	6 080	5 725	5 930	6 310	10 585
Museum för rörligt kustartilleri*	i.u.	8 047	6 912	5 578	6 078
Rödbergsfortet	3 735	5 400	7 070	5 889	6 279
Siknäsfortet/del i Kalixlinjen	1 023	625	2 923	1 535	1 564
Skansen Klintaberg	i.u.	-	2 500	2 241	2 000
Skånelinjen*, **	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.	i.u.
Teknikland	11 670	-	17 566	16 158	14 242
Teleseum	380	690	3 200	2 248	1 400
Vaxholms Fästnings Museum*	7 452	6 782	17 383	15 835	16 642
Totalt antal besökare SMHA	241 099	181 904	314 797	288 703	324 461

*Försvarshistoriska museiverksamheter för vilka Statens maritima och transporthistoriska museer (SMTM) beslutar om statsbidrag.

**Besöksmålen utgörs till stor del av vandringsleder varför antalet besökare inte kan följas upp på ett fullständigt vis.

6 Finansiell redovisning

6.1 Resultaträkning

(tkr)	Not	2021	2020
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	1	113 047	103 330
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	11 787	8 622
Intäkter av bidrag	3	753	1 751
Finansiella intäkter	4	1	30
Summa		125 588	113 733
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	5	-52 277	-47 470
Kostnader för lokaler		-43 085	-41 803
Övriga driftkostnader		-25 814	-19 182
Finansiella kostnader	6	-3	-10
Avskrivningar och nedskrivningar		-2 820	-4 088
Summa		-123 999	-112 553
Verksamhetsutfall		1 589	1 180
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag		20 230	19 725
Lämnade bidrag	7	-20 230	-19 725
Saldo		0	0
Årets kapitalförändring	8	1 589	1 180

6.2 Balansräkning

(tkr)	Not	2021-12-31	2020-12-31
TILLGÅNGAR			
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	9	606	286
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	10	<u>0</u>	<u>0</u>
Summa		606	286
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	11	4 519	2 535
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	12	5 811	4 864
Pågående nyanläggningar	13	<u>538</u>	<u>744</u>
Summa		10 868	8 144
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	14	<u>936</u>	<u>1 009</u>
Summa		936	1 009
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		405	134
Fordringar hos andra myndigheter	15	2 550	1 804
Övriga kortfristiga fordringar	16	<u>15</u>	<u>7</u>
Summa		2 970	1 945
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	17	11 582	10 305
Övriga upplupna intäkter	18	<u>242</u>	<u>264</u>
Summa		11 824	10 569
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	19	<u>-4 259</u>	<u>-2 074</u>
Summa		-4 259	-2 074
Kassa och bank			
	20		
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		9 480	4 945
Kassa och bank		<u>0</u>	<u>14</u>
Summa		9 480	4 959
SUMMA TILLGÅNGAR		32 424	24 837

(tkr)	Not	2021-12-31	2020-12-31
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital	21		
Donationskapital		100	100
Balanserad kapitalförändring		6 276	5 096
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	<u>1 589</u>	<u>1 180</u>
Summa		7 964	6 376
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	22	48	120
Övriga avsättningar	23	<u>261</u>	<u>163</u>
Summa		310	283
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	24	7 273	5 909
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	25	0	0
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	26	1 873	1 583
Leverantörsskulder		6 132	3 507
Övriga kortfristiga skulder	27	<u>744</u>	<u>708</u>
Summa		16 023	11 708
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	28	3 925	2 550
Oförbrukade bidrag	29	4 203	3 921
Övriga förutbetalda intäkter	30	<u>0</u>	<u>0</u>
Summa		8 128	6 471
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		32 424	24 837

6.3 Anslagsredovisning

Anslag (tkr)	Ing. över- förings- belopp	Årets till- delning enl. regl. brev	Omdispo- nerat belopp	Totalt disponi- belt belopp	Utgifter	Utgående över- förings- belopp
Not						
Uo 17 8:1 Ramanslag						
Centrala museer:						
Myndigheter						
ap.9 Statens försvarshistoriska museer	31	2 133	135 462	137 595	133 299	4 297
Summa	2 133	135 462		137 595	133 299	4 297

6.4 Tilläggsupplysningar och noter

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) om inget annat anges. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper

Statens försvarshistoriska museers bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt Ekonomistyrningsverket (ESV):s föreskrifter och allmänna råd till denna. Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag samt ESV:s föreskrifter och allmänna råd till denna.

I enlighet med ESV:s föreskrifter till 10 § FBF (Förordning om myndigheters bokföring) tillämpar myndigheten brytdagen den 5 januari. Efter brytdagen har fakturor överstigande 50 tkr bokförts som periodavgränsningsposter.

Kostnadsmässig anslagsavräkning

Semesterdagar som intjänats före år 2009 avräknas fr. o. m. år 2009 anslaget först vid uttaget enligt undantagsbestämmelsen. Utgående balans år 2020, 59 tkr, har år 2021 minskat med 21 tkr.

Upplysningar av väsentlig betydelse

SFHM ska enligt regleringsbrevet särredovisa eventuella intäkter av sponsring och bidrag i not till resultaträkningen. Redovisningen görs i not 2 och 3 till resultaträkningen.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar

Som anläggningstillgångar redovisas licenser och rättigheter samt maskiner och inventarier som har ett anskaffningsvärde om minst 25 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd som uppgår till lägst tre år.

Konst har skänkts till myndigheten och upptagits i balansräkningen till ett värde om 100 tkr.

Eftersom den skänkta konsten bedömts ha en obegränsad nyttjandeperiod kommer den ej att skrivas av.

Avskrivning sker enligt linjär avskrivningsmetod. Avskrivning under anskaffningsåret sker från den månad tillgången tas i bruk. I vissa fall kan det förekomma avsteg från grundregeln då en individuell bedömning ger en annan avskrivningstid.

Tillämpade avskrivningstider

Licenser och rättigheter	3–5 år
Datorer och kringutrustning	3 år
Övriga kontorsmaskiner	5 år
AV-utrustning	5 år
Bilar	5–7 år
Verkstadsutrustning och laboratorieutrustning	10 år
Inredningsinventarier	10 år
Basutställning	3–10 år
Förbättringsutgift på annans fastighet, dock längst till den återstående giltighetstiden på hyreskontraktet.	5–10 år

Omsättningstillgångar

Fordringar har tagits upp till det belopp varmed de beräknas inflyta. Butikernas lager är värderade enligt lägsta värdets princip till anskaffningsvärde efter avdrag för inkurans.

Övriga omsättningstillgångar har tagits upp till anskaffningsvärdet enligt lägsta värdets princip. Fordringar i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Skulder

Skulderna har tagits upp till nominellt belopp. Skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Ersättningar och andra förmåner

Ledande befattningshavare / styrelseuppdrag

	Ersättning i tkr
Överintendent Magnus Hagberg (1/1 - 31/8)	800
Vikarierande överintendent Helene Rånlund (1/9 - 31/12)	367

ÖI har rätt till förmånsbil utifrån anställningsavtal, men valt att inte utnyttja detta under 2021.

Övriga uppdrag, Magnus Hagberg:

- Ledamot i Grönsöo kulturhistorisk Stiftelse
- Ordförande i Medlemsföreningen Svenskt Kulturarv
- Ledamot i Humanistiska fakultetsnämnden Stockholms universitet

Övriga uppdrag, Helene Rånlund:

- Vice ordförande och sekreterare Mälarhöjdens IK
- Ledamot i Ekonomistyrningsverkets ekonomichefs- och kontrollerråd

Noter Resultaträkning
(tkr)

		2021	2020
Not	1	Intäkter av anslag	
		Intäkter av anslag	113 047 103 330
		Summa	113 047 103 330
		Summa "Intäkter av anslag" (113 047 tkr) och "Lämnade bidrag" (20 230 tkr) skiljer sig från summan "Utgifter" (133 298 tkr) på anslaget Uo 17 8.1 ap.9. Skillnaden på 21 tkr beror på minskning av semesterlöneskuld som intjänats före år 2009.	
Not	2	Intäkter av avgifter och andra ersättningar	
		Avgiftsverksamhet med fullkostnadstäckning	
		Butiksverksamhet	2 008 1 354
		Uppdragsverksamhet	3 221 1 907
		5 229	3 261
		Avgiftsverksamhet i enlighet med regleringsbrevet	
		Entréintäkter	241 189
		Visningar	298 271
		Simulator Flyglabbet	70 93
		Programverksamhet	100 68
		Uthyrning av lokaler	3 097 2 246
		Konferensverksamhet exkl lokaler	50 23
		Samarbeten med andra myndigheter	501 400
		Utlån & depositioner	0 10
		4 356	3 301
		Andra ersättningar	
		Sponsring	1 900 1 900
		Övriga ersättningar	296 158
		2 196	2 058
		Avgiftsintäkter enligt §4	
		Övriga intäkter*	5 2
		5	2
		Totalsumma	11 787 8 622

* Avser tjänsteexport 2021

			2021	2020
Not	3	Intäkter av bidrag		
		Bidrag från statliga myndigheter	363	767
		Bidrag från EU:s institutioner	17	-28
		Bidrag från övriga	373	1 012
		Summa	753	1 751
		<i>Specifikation avseende "Bidrag från Övriga"</i>		
		Arv Holger Ring	32	-
		Wallenbergs stiftelse	-	407
		Saab AB avskrivningar	294	355
		Rausing donation	-	57
		Armémuseum vänförening	-	75
		Övriga bidrag	47	117
		Summa	373	1 012
Not	4	Finansiella intäkter		
		Ränta på avistalån i Riksgäldskontoret	-	-
		Övriga finansiella intäkter	1	30
		Summa	1	30
		Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2015-02-18 varit negativ.		
Not	5	Kostnader för personal		
		Lönekostnader (exkl arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal)	33 617	31 152
		Varav lönekostnader ej anställd personal	3	-
		Sociala avgifter	17 022	15 269
		Övriga kostnader för personal	1 639	1 050
		Summa	52 277	47 470
Not	6	Finansiella kostnader		
		Ränta på räntekonto i Riksgäldskontoret	-	-
		Övriga finansiella kostnader	3	10
		Summa	3	10
		Räntesatsen för ränte- och avistakonton hos Riksgälden har sedan 2015-02-18 varit negativ.		
Not	7	Lämnade bidrag		
		Verksamhetsbidrag	17 359	17 046
		Projektbidrag	2 871	2 775
		Återbetalda bidrag	0	-96
		Summa	20 230	19 725
Not	8	Årets kapitalförändring		
		Avgiftsfinansierad verksamhet	120	-370
		SAAB sponsring, överskott	1 468	1 550
		Summa	1 589	1 180

**Noter Balansräkning
(tkr)**

			2021-12-31	2020-12-31
Not	9	Balanserade utgifter för utveckling		
		Ingående anskaffningsvärde	1 535	1 260
		Årets anskaffningar	492	275
		Utrangering	0	0
		Summa anskaffningsvärde	2 027	1 535
		Ingående ackumulerade avskrivningar	-1 249	-1 084
		Årets avskrivningar	-172	-165
		Utrangering	0	0
		Summa ackumulerade avskrivningar	-1 421	-1 249
		Utgående bokfört värde	606	286
Not	10	Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
		Ingående anskaffningsvärde	115	481
		Årets anskaffningar	0	0
		Utrangeringar	0	-366
		Summa anskaffningsvärde	115	115
		Ingående ackumulerade avskrivningar	-115	-481
		Årets avskrivningar	0	0
		Utrangeringar	0	366
		Summa ackumulerade avskrivningar	-115	-115
		Utgående bokfört värde	0	0
Not	11	Förbättringsutgifter på annans fastighet		
		Ingående anskaffningsvärde	6 516	5 999
		Årets anskaffningar	2 916	517
		Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	0	0
		Summa anskaffningsvärde	9 432	6 516
		Ingående ackumulerade avskrivningar	-3 981	-3 155
		Årets avskrivningar	-933	-825
		Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	0	0
		Korrigerig av tidigare års avskrivningar	0	0
		Summa ackumulerade avskrivningar	-4 913	-3 981
		Utgående bokfört värde	4 519	2 535

			2021	2020
Not	12	Maskiner, inventarier, installationer m.m.		
		Ingående anskaffningsvärde	50 674	59 208
		Årets anskaffningar	2 663	1 557
		Årets försäljningar/utrangeringar, anskaffningsvärde	-5 500	-10 090
		Överföringar	0	0
		Summa anskaffningsvärde	47 837	50 674
		Ingående ackumulerade avskrivningar	-45 810	-52 674
		Årets avskrivningar	-1 716	-3 097
		Årets försäljningar/utrangeringar, avskrivningar	5 500	9 962
		Korrigerig av tidigare års avskrivningar	0	0
		Summa ackumulerade avskrivningar	-42 026	-45 810
		Utgående bokfört värde	5 811	4 864
Not	13	Pågående nyanläggningar		
		Ingående anskaffningsvärde	744	1 013
		Årets anskaffningar	538	89
		Färdigställda anläggningar	-744	-358
		Utgående bokfört värde	538	744
Not	14	Varulager och förråd		
		Varulager butik Armémuseum	391	291
		Vaulager butik Flygvapenmuseum	272	387
		Varulager fantillverkning	272	331
		Summa	936	1 009
Not	15	Fordringar hos andra myndigheter		
		Fordran ingående mervärdesskatt	2 494	1 667
		Kundfordringar hos andra myndigheter	56	64
		Övriga fordringar hos andra myndigheter	0	73
		Summa	2 550	1 804
Not	16	Övriga kortfristiga fordringar		
		Fordringar hos övriga	15	7
		Summa	15	7
Not	17	Förutbetalda kostnader		
		Förutbetalda hyreskostnader	10 743	9 202
		Övriga förutbetalda kostnader	839	1 103
		Summa	11 582	10 305
Not	18	Övriga upplupna intäkter		
		Upplupna hyror utomstatliga	229	193
		Övriga upplupna intäkter inomstatliga	13	71
		Summa	242	264

		2021	2020
Not 19	Avräkning med statsverket		
	Anslag i räntebärande flöde		
	Ingående balans	-2 133	-621
	Redovisat mot anslag	133 299	123 922
	Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-135 462	-125 434
	Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-4 297	-2 133
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
	Ingående balans	59	110
	Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-21	-51
	Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	38	59
	Summa Avräkning med statsverket	-4 259	-2 074
Not 20	Kassa och Bank		
	Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	9 480	4 945
	Växelkassa Armémuseum	0	7
	Växelkassa Flygvapenmuseum	0	7
	Valutakonto	0	0
		9 480	4 959
Not 21	Myndighetskapital		
	Specifikation förändring av myndighetskapital		

	Balanserad kapital-förändring, avgiftsbelagd verksamhet	Balanserad kapital-förändring, avgiftsbelagd verksamhet	Donationskapital	Kapital-förändring enl resultat-räkningen	Summa
Utgående balans 2020	85	5 011	100	1 180	6 376
Ingående balans 2021	85	5 011	100	1 180	6 376
Föregående års kapitalförändring	- 370	550	-	- 1 180	0
Årets kapitalförändring	-	-	-	1 589	1 589
Summa årets förändring	- 370	550	-	409	1 589
Utgående balans 2021	- 285	6 561	100	1 589	7 964

		2021	2020
Not 22	Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser		
	Ingående avsättning	120	240
	Årets pensionskostnad	-31	-29
	Årets pensionsutbetalningar	-40	-91
	Utgående avsättning	48	120
Not 23	Övriga avsättningar		
	Avsättning för lokalt omställningsarbete		
	Ingående balans	163	95
	Årets förändring	99	68
	Utgående balans	261	163
Not 24	Lån i Riksgäldskontoret		
	Avser lån för investeringar i anläggningstillgångar.		
	Ingående balans	5 909	6 973
	Under året nyupptagna lån	3 390	2 397
	Årets amorteringar	-2 027	-3 461
	Utgående balans	7 273	5 909
	Beviljad låneram enligt regleringsbrev	15 000	10 000
Not 25	Räntekontokredit		
	Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	0	0
	Utgående balans	0	0
	Myndigheten har enligt regleringsbrev en räntekontokredit 14 000 tkr.		
Not 26	Kortfristiga skulder till andra myndigheter		
	Utgående mervärdesskatt	294	76
	Arbetsgivaravgifter	885	832
	Leverantörsskulder andra myndigheter	694	675
	Summa	1 873	1 583
Not 27	Övriga kortfristiga skulder		
	Personalens källskatt	744	708
	Övrigt	0	0
	Summa	744	708
Not 28	Upplupna kostnader		
	Upplupna semesterlöner inklusive sociala avgifter	2 392	2 206
	Övriga upplupna löner inklusive sociala avgifter	1 069	99
	Övriga upplupna kostnader	464	245
	Summa	3 925	2 550

		2021	2020
Not 29	Oförbrukade bidrag		
	Bidrag som erhållits från annan statlig myndighet	1 700	1 013
	Bidrag som erhållits från icke-statliga organisationer eller privatpersoner		
		2 503	2 908
	Summa	4 203	3 921
	varav bidrag från statlig myndighet som förväntas tas i anspråk		
	inom tre månader	0	13
	mer än tre månader till ett år	1 275	750
	mer än ett år till tre år	425	250
	mer än tre år	0	0
Not 30	Övriga förutbetalda intäkter		
	Förutbetalda hyror	0	0
	Summa	0	0

Anslagsredovisning**Uo 17 8:1 ap.9 (Kulturdepartementet)****Centrala museer Statens försvarshistoriska museer****Not 31**

Enligt regleringsbrevet disponerar Statens försvarshistoriska museer en anslagskredit på 4 063 tkr. Krediten har inte utnyttjats.

Statens försvarshistoriska museer har med sig ett anslagssparande från föregående år på 2 133 tkr. Anslaget är räntebärande.

Enligt villkor i regleringsbrevet ska minst 22 500 tkr användas för bidragsgivning enligt förordningen (2013:1007) om statsbidrag till försvarshistoriska museiverksamheter samt till kostnader vid Statens försvarshistoriska museer som är förenade med upprätthållande av dessa verksamheter.

Under 2021 var SFHM:s anslagsanvändning (inkl intäkt från Statens Maritima och Transporthistoriska museer) 22 663 tkr, se avsnitt 2.2 Transfereringar.

Summa "Intäkter av anslag" (113 047 tkr) och "Lämnade bidrag" (20 230 tkr) skiljer sig från summa "Utgifter" (133 298 tkr) på anslaget Uo 17 8.1 ap.9. Skillnaden på 21 tkr beror på minskning av semesterlöneskuld som intjänats före år 2009.

6.5 Sammanställning över väsentliga uppgifter

(tkr)	2021	2020	2019	2018	2017
Låneram Riksgäldskontoret					
Beviljad	15 000	10 000	15 000	25 000	25 000
Utnyttjad	7 273	5 909	6 973	9 759	13 094
Kontokrediter Riksgäldskontoret					
Beviljad	14 000	18 500	13 617	13 617	12 000
Maximalt utnyttjad	0	9 529	8 396	8 164	5 725
Räntekonto Riksgäldskontoret					
Ränteintäkter	1	0	0	0	3
Räntekostnader	3	0	20	61	68
Avgiftsintäkter					
Avgiftsintäkter som disponeras					
Beräknat belopp enligt regleringsbrev	7 600	13 300	18 900	17 300	15 500
Avgiftsintäkter	9 591	6 564	12 779	11 369	13 865
Övriga avgiftsintäkter	2 196	2 058	2 029	2 031	1 758
Anslagskredit					
Beviljad	4 063	3 775	3 701	3 612	3 601
Utnyttjad	0	0	0	571	0
Anslag					
Ramanslag					
Anslagssparande	4 297	2 133	621	0	361
Bemyndiganden - ej tillämpligt					
Personal*					
Antalet årsarbetskrafter (st)	71	67	67	65	69
Medelantalet anställda (st)	87	79	81	80	79
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 707	1 619	1 686	1 753	1 640
Kapitalförändring**					
Årets	1 589	1 180	1 232	-445	1 222
Balanserad	6 276	5 096	3 048	3 493	2 271

** Årets kapitalförändring består av över/underskott för verksamhet med full kostnadstäckning samt sponsring från Saab AB.

Intygande

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm 2022-02-22

Helene Rånlund

Vikarierande överintendent

2021
ÅRSREDOVISNING
STATENS FÖRSVARSHISTORISKA MUSEER

SFHM.SE
INFO@SFHM.SE
RIDDARGATAN 13, 11451
STOCKHOLM